

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**PSYCHICKÉ A SOCIÁLNÍ DŮSLEDKY VÝKONU
TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY V ČESKÉ
REPUBLICE**

Autor práce: Barbora Simandlová

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: JUDr. Milan Kocík, MBA

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2026

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 6, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Barbora Simandlová

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Prezenční

Místo studia: České Budějovice

Název bakalářské práce: Psychické a sociální důsledky výkonu trestu odnětí svobody v České republice

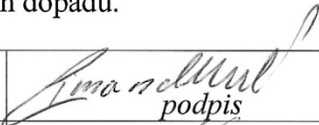
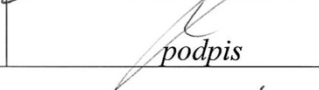
Název bakalářské práce v anglickém jazyce: The Psychological and Social Consequences of Serving a Prison Sentence in the Czech Republic

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

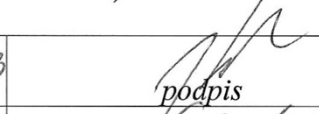
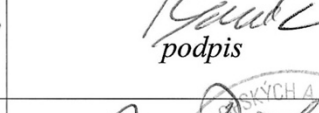
Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, včetně titulů): JUDr. Milan Kocík, MBA

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): duben 2023

Cíl bakalářské práce: Hlavním cílem bakalářské práce bude zjistit, jaké psychické a sociální důsledky má výkon trestu odnětí svobody pro osoby, které vykonali tuto formu trestu. Dílčím cílem bude též zjistit, zda uvedené negativní dopady se projevují i po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Na základě provedeného výzkumu budou navržena opatření směřující k mitigaci těchto negativních dopadů.

Student: Barbora Simandlová	5. 12. 2023 datum	 podpis
Vedoucí práce: JUDr. Milan Kocík, MBA	9. 12. 2023 datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	11. 12. 2023 datum	 podpis
Prorektor pro studium a vnitřní záležitosti: doc. PhDr. Miroslav Sapík, Ph.D.	11. 12. 2023 datum	 podpis
Rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	11. 12. 2023 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem kvalifikační práci vypracoval(a) samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucí(ho) a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Milanu Kocíkovi, MBA. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

SIMANDLOVÁ, B. *Psychické a sociální důsledky výkonu trestu odnětí svobody v České republice bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2026. 74 s. Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Milan Kocík, MBA.

Klíčová slova: trest odnětí svobody, vězeňství, prizonizace, důsledky výkonu trestu odnětí svobody, péče postpenitenciární

Tato bakalářská práce se zabývá psychickými a sociálními důsledky výkonu trestu odnětí svobody v České republice. Věnuje se dopadům na odsouzené osoby, které v důsledku uvěznění ztrácejí svobodu, kontakt s rodinou, pracovní zázemí i své postavení ve společnosti. Výkon trestu výrazně ovlivňuje psychický stav odsouzených, a to i po propuštění, kdy se potýkají s nejistotou ohledně budoucnosti a návratu do běžného života. Práce zdůrazňuje důležitost přípravy na propuštění již během výkonu trestu a potřebu systémové podpory pro úspěšnou reintegraci do společnosti. Cílem je zjistit jaké socio-psychologické důsledky má výkon trestu odnětí svobody na odsouzené. Vedlejším cílem práce je problematiku závislosti na drogách během výkonu trestu a po výkonu trestu odnětí svobody, způsoby zvládání závislosti a dopady závislosti na psychické zdraví a sociální začlenění.

ABSTRACT

SIMANDLOVÁ, B. *The Psychological and Social Consequences of Serving a Prison Sentence in the Czech Republic*. Bachelor's thesis. České Budějovice: College of European and Regional Studies, 2026. 74 pages. Thesis supervisor: JUDr. Milan Kocík, MBA.

Keywords: imprisonment, prison system, prisonization, consequences of imprisonment, post-penitentiary care

This bachelor's thesis deals with the psychological and social consequences of serving a prison sentence in the Czech Republic. It focuses on the impacts on convicted individuals who, as a result of imprisonment, lose their freedom, contact with family, work background, and their position in society. Serving a sentence significantly affects the mental state of prisoners, even after their release, when they face uncertainty about their future and reintegration into everyday life. The thesis emphasizes the importance of preparing inmates for release already during their sentence and highlights the need for systemic support for successful reintegration into society.

The main objective is to identify the socio-psychological consequences that imprisonment has on convicted individuals. A secondary objective of the thesis is to examine the issue of drug addiction during and after imprisonment, methods of coping with addiction, and the impact of addiction on mental health and social integration.

ÚVOD	8
1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	10
2 TREST ODNĚTÍ SVOBODY V ČESKÉ REPUBLICE	11
2.1 FUNKCE TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY	12
3 AKTUÁLNÍ STAV VĚZEŇSTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE	14
3.1 PROBLEMATIKA UMISŤOVÁNÍ OSOB SE ZMĚNOU POHLAVÍ DO VĚZNIC	19
3.2 VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY	19
3.2.1 Úkoly vězeňské služby České republiky	20
3.3 TYPY VĚZNIC V ČESKÉ REPUBLICE	20
4 PENITENCIÁRNÍ PROCES	23
4.1 PENITENCIÁRNÍ PEDAGOGIKA	23
4.2 PROGRAM ZACHÁZENÍ S VĚZNĚM V PRŮBĚHU VTOS	24
5 PÉČE (NÁVRAT ODSOULENÉHO DO SPOLEČNOSTI)	28
5.1 VÝSTUPNÍ ODDĚLENÍ	28
6 NEGATIVNÍ DŮSLEDKY VÝKONU TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY	32
6.1 ADAPTAČNÍ PROBLÉMY PO VÝKONU TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY	32
6.2 PRIZONIZACE	33
6.3 NEZAMĚSTNANOST	34
6.4 BEZDOMOVECTVÍ	35
6.5 DROGY ZA MŘÍŽEMI	36
7 PRAKTICKÁ ČÁST	39
7.1 METODOLOGIE VÝZKUMU A SBĚRU DAT	39
7.2 VYHODNOCENÍ ROZHOVORŮ	41
ZÁVĚR	50
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	53
SEZNAM ZKRATEK	57
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	58
SEZNAM PŘÍLOH	59
8 PŘÍLOHY	60

Úvod

Trest odnětí svobody je v České republice nejprísnejší nástroj státu pro potrestání pachatele za trestný čin. Pro odsouzené osoby se výkon trestu odnětí svobody stává velmi náročnou a nepříjemnou změnou v jejich dosavadním životě. Odsouzení ztrácí svoji svobodu, kontakt s rodinou, nebo přáteli, zaměstnání, také postavení ve společnosti. Uvěznění rodinného příslušníka má neblahé dopady na ostatní členy rodiny. Na určitou dobu ztrácí svého člena a tím se v mnoha případech dostávají do ztížené životní situace (rodinný rozpočet, výchova potomků, psychické zdraví či v sociální život). Odsouzení od společnosti dopadá, také na rodinu odsouzeného jedince. Tato část společnosti má tendence na odsouzené nahlížet, jako na špatné lidi, mají o nich nepříjemné předsudky a je jim nepříjemné mít je ve své blízkosti. Výkon trestu odnětí svobody, také z výše uvedených důvodů dopadá na psychické zdraví odsouzených osob. Pro odsouzené je velmi náročný proces jejich psychické zdraví smířit se skutečností, že přichází o svůj svobodný, rodinný, sociální a pracovní život.

Po vykonání trestu, můžou mít odsouzení obavy ze zpětného začlenění do řádného života, což může také vyvolávat nežádoucí psychické důsledky. Nemají povědomí o skutečnosti, kde budou bydlet, jaké zaměstnání budou vykonávat, zda na ně čeká rodina či blízké osoby a neodepsali je ze svého života. Z tohoto důvodu je dle autorky názoru velmi důležité, aby během výkonu trestu byli odsouzení připravováni na propuštění z věznice a na následný řádný život. Aby byli schopni si po propuštění obstarat základní životní potřeby které si po dobu výkonu trestu nebyli nuceni obstarávat z vlastní iniciativy. Výkon trestu odnětí svobody představuje vyjmutí z komfortního života a zpětné začlenění do řádného života je velmi náročný a zdoluhavý proces.

Motivace autorky pro realizaci této bakalářské práce je získání širšího povědomí o psychických a sociálních důsledcích výkonu trestu odnětí svobody. Zjištění, zda uvedené dopady se projevují i po propuštění z výkonu trestu.

Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit, zda vůbec a jaké socio-psychologické důsledky má výkon trestu odnětí svobody pro dotazované respondenty a cítí-li se jimi i v současné době jakýmkoliv způsobem poznamenáni. Vedlejším cílem práce bude zmapovat problematiku závislosti na drogách během výkonu trestu a po výkonu trestu odnětí svobody, způsoby zvládání závislosti a dopady závislosti na psychické zdraví a sociální začlenění.

Bakalářská práce se dělí na teoretickou a praktickou část. V teoretické části bude jako zdroj využita rešerše odborné psychologické, penologické,

sociologické a kriminologické literatury i dalších odborných zdrojů. Pro empirickou část bude využita kvalitativní metoda formou řízených rozhovorů s osoby, které vykonali trest odnětí svobody, následná analýza a vyhodnocení. Respondenti budou ženy a muži od 18 let.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Cílem této bakalářské práce je zjistit, zda a jaké socio-psychologické důsledky má výkon trestu odnětí svobody pro vybrané respondenty a zda se jimi cítí být ovlivněni i v současné době. Práce se zaměřuje na to, jak zkušenost s výkonem trestu formuje psychické prožívání jednotlivců, jejich sebepojetí a sociální fungování po návratu do běžného života. Důležitým aspektem bude také zachycení subjektivního vnímání těchto dopadů samotnými respondenty a jejich reflexe změn, ke kterým v jejich životě došlo v souvislosti s pobytem ve vězení.

Vedlejším cílem práce je zmapovat problematiku závislosti na drogách a alkoholu v období výkonu trestu i po jeho ukončení. Pozornost bude věnována zejména tomu, jak se závislost během výkonu trestu projevuje, jaké strategie respondenti využívají ke zvládnutí své závislosti a jaké překážky při tom vnímají. Součástí této části bude také zkoumání dopadů závislostního chování na psychické zdraví jedinců a jejich schopnost sociálního začlenění po návratu na svobodu, včetně navazování vztahů, pracovního uplatnění a celkové adaptace na běžný život.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část bude vycházet z odborné literatury z oblasti psychologie, penologie, sociologie a kriminologie, doplněné o další relevantní odborné zdroje. Cílem této části je vytvořit ucelený přehled poznatků vztahujících se k problematice výkonu trestu odnětí svobody a jeho dopadům na jedince, včetně faktorů, které tyto dopady ovlivňují.

Teoretická část se dále zaměří na vymezení základních pojmů, jako je resocializace, reintegrace či závislostní chování. Pozornost bude věnována také rizikovým a ochranným faktorům, které mohou ovlivňovat průběh návratu jedince do běžného života po propuštění z výkonu trestu.

Praktická (empirická) část bude realizována prostřednictvím kvalitativního výzkumu. Data budou sbírána pomocí řízených rozhovorů s osobami, které v minulosti vykonaly trest odnětí svobody. Následně budou získaná data analyzována a vyhodnocena s cílem identifikovat společné vzorce, zkušenosti a individuální odlišnosti mezi respondenty. Výzkumný soubor budou tvořit ženy i muži starší 18 let, kteří mají osobní zkušenost s výkonem trestu odnětí svobody.

2 Trest odnětí svobody v České republice

Trestem rozumíme zákonem stanovený právní následek za určité protiprávní jednání.

Trest odnětí svobody je jeden z druhů trestních sankcí v České republice v trestním zákoníku č. 40/2009 Sb. § č. 52 odst. 1 a), odst. 2 a). Samotný výkon upravuje zákon o výkonu trestu odnětí svobody č. 169/1999 Sb.¹ Zmiňovaný trest je ukládán za protiprávní čin tedy za trestný čin. Trestným činem rozumíme: „trestný čin, který je protiprávní čin, trestní zákoník ho označuje za trestný, a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.“²

Trest odnětí svobody naplňuje několik účelů. Chrání společnost před kriminalitou díky izolaci pachatele od společnosti, zároveň zamezuje možnost odsouzenému dále páchat trestnou činnost – individuální prevence. Velmi podstatný účel je tzv. reintegrace odsouzeného, a to působit na odsouzené tak, aby snížili nebezpečí recidivy svého kriminálního chování a vedli po propuštění soběstačný život v souladu se zákonem. Trest odnětí svobody má také za účel generální prevenci, která má za úkol odrazení potencionálních pachatelů od případného páchání trestné činnosti.³

Hlavní zásady výkonu trestu odnětí svobody (dále jen „VTOS“), které vyplývají ze zákona o výkonu trestu odnětí svobody č. 169/1999 Sb. jsou:

1. trest může být vykonáván pouze způsobem, který respektuje důstojnost osobnosti odsouzeného a omezuje škodlivé účinky zbavení svobody
2. s odsouzenými ve výkonu trestu se musí jednat tak, aby bylo udrženo jejich zdraví
3. po dobu VTOS se u odsouzených jedinců podporují takové postoje a dovednosti, které jim pomohou ke zpětnému návratu do společnosti a umožní jim po propuštění vést soběstačný život v souladu se zákonem, pokud to umožní doba VTOS.⁴

Trest odnětí svobody je možné uložit za každý trestný čin, který je zmíněn v trestním zákoníku. Tento nejpřísnější trest nemusí být však vždy uložen. Ukládá se v případě, kdy na daný trestný čin nelze aplikovat žádný z alternativních trestů k naplnění

¹ Zákon č. o výkonu trestu odnětí svobody č. 169/1999 sb

² JELÍNEK, J a kolektiv: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 8. vydání, Praha: Leges, 2022, s. 133

³ VÁVRA, L. Právní prostor, o trestání v Česku [online], Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/o-trestani-v-cesku>, 2024

⁴ Zákon č. o výkonu trestu odnětí svobody č. 169/1999 Sb. §1 odstavec 2 [online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-169>

účelu trestu.⁵ V České republice podle trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. rozdělujeme tento trest na nepodmíněný trest odnětí svobody a na výjimečný trest. Nepodmíněným trestem odnětí svobody rozumíme tedy trest odnětí svobody na nejvýše 20 let. Výjimečný trest je trest odnětí svobody nad 20 až 30 let a také trest na doživotí. Výjimečný trest může být uložen pouze za zvlášť závažné zločiny u nichž to trestní zákoník dovoluje. Trest doživotní, lze uložit pouze pachateli, který spáchal jeden z vybraných zvlášť závažných zločinů, které jsou výslovně vyjmenovány v trestním zákoníku, kdy takový zvlášť závažný zločin je mimořádně závažný vzhledem k zvlášť zavrženíhodnému způsobu provedení trestného činu.⁶

2.1 Funkce trestu odnětí svobody

Výkon trestu odnětí svobody má několik funkcí.

1. Regulativní funkce trestu, pomáhá regulovat trestnou činnost. Má za cíl udržet trestnou činnost ve společensky únosných hranicích.⁷
2. Vyrovnávací funkce, má za cíl vyrovnat se s realitou trestného činu. Tato funkce má dva aspekty a to:
 - a) vyrovnání se oběti s trestným činem, kdy poškození mohou vyjádřit své negativní emoce (hněv, zoufalství, ponížení...), které pociťují vůči pachateli trestného činu. Prioritou tohoto aspektu je narovnání vztahu mezi pachatelem a obětí.⁸
 - b) Vyrovnání se pachatele s trestným činem. Trest poskytuje pachateli příležitost učinit tři kroky nazývané „Algoritmus výkonu trestu odnětí svobody“, kterými jsou:
 - SVĚDOMÍ (uvědomění pachatele protiprávnosti a nehumánnosti spáchaného trestného činu)
 - VINA (přijmout odpovědnost za trestný čin)
 - POKÁNÍ (výsledné činy pachatele, které směřují k narovnání chování)
 - Naplnění výše zmíněných aspektů má za cíl NAROVNÁNÍ A REINTEGRACI, což vede k narovnání vztahu mezi pachatelem a obětí trestného činu a znovuzачlenění pachatele do svobodné společnosti.⁹

⁵ JELÍNEK, J a kolektiv: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 8. vydání, Praha: Leges, 2022, s. 416

⁶ Trestní zákoník zákon č. 40/2009 Sb. §54 odstavec 1, 2, 3a), §55 odstavec 1 [online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

⁷ HÁLA, J: Úvod do teorie a praxe vězeňství. 2 vydání, Č. Budějovice: Tiskárna J.I.E., 2006, s.42

⁸ HÁLA, J: Úvod do teorie a praxe vězeňství. 2 vydání, Č. Budějovice: Tiskárna J.I.E., 2006, s.42

⁹ AUSPICIA, Vysoká škola evropských a regionálních studií, z.ú., [online], Dostupné z: <https://vsers.cz/recenzovany-vedecky-casopis-auspicia>, Červenec 2020, ISSN 2464-7217, s. 44

Tento proces nazýváme tzv. mediací, což je osobní, přímé a dobrovolné setkání pachatele a oběti za přítomnosti mediátora.¹⁰ V tento okamžik má oběť možnost, vyjádřit emoce přímo pachateli a zároveň pachatel má jedinečnou šanci se vcítit do situace oběti. Výsledkem narovnání je pachatelova omluva a následná domluva o náhradě vzniklé škody, kterou pachatel svým jednáním způsobil. Tento program je možné aplikovat pouze u pečlivě vybraných pachatelů, nikoliv u pachatelů, kteří mají speciální poruchy osobnosti. Dále je to možné jen u vybraných trestných činů, nelze u těch nejzávažnějších.¹¹ Narovnání přichází v úvahu u trestných činů, kde nehrozí trest delší než pět let.¹² V České republice je k provádění výše zmíněného narovnání určena Probační a mediační služba ČR.¹³

1. Ochranná funkce má za účel ochranu společnosti před nebezpečným deviantním chováním prostřednictvím ukládání sankcí pachatelům trestných činů.¹⁴ V této funkci je klíčové slovo izolace. Pachatel je doslova izolován od společnosti a je mu zamezeno páčání další trestné činnosti mimo prostory věznice. Dále představuje úsilí o změnu chování odsouzeného. V tomto případě nastává problematika, jak dostatečně motivovat vězně, aby on sám chtěl změnit své chování a vést následný řádný život. V České republice motivace odsouzených probíhá v podobě souboru aktivit od vězeňského personálu, pracovníků, které jsou aplikovány s cílem motivovat vězně, aby u něj proběhla úspěšná reintegrace.¹⁵
2. Funkce preventivní, smyslem této funkce je předcházet páčání trestné činnosti, jak ze strany pachatele (tzv. individuální prevence), tak ze strany ostatních členů společnosti (tzv. generální prevence).
3. Další je funkce restorativní, která usiluje o nápravu narušeného sociálního vztahu mezi pachatelem a poškozeným či poškozenými.
4. Represivní funkce trestu, spočívá v izolaci pachatele od společnosti, aby mu bylo zamezeno páčání další trestné činnosti.
5. Poslední funkce je odstrašující, která má za úkol odstrašit potencionálního pachatele, ve smyslu pohrozit mu, že páchat trestnou činnost není správné.¹⁶

¹⁰ ŠTERN, P.OUŘEDNÍČKOVÁ, L. DOUBRAVOVÁ, D: Probace a mediace, možnosti řešení trestných činů. 1 vydání, Praha: Portál s.r.o., 2010, s. 39

¹¹ HÁLA, J: Úvod do teorie a praxe vězeňství. 2 vydání, Č. Budějovice: Tiskárna J.I.E., 2006, s.40-41

¹² BAJCURA, L: Práva vězně od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody. 1 vydání, Praha: GRADA Publishing, 1999, s. 89

¹³ HÁLA, J: Úvod do teorie a praxe vězeňství. 2 vydání, Č. Budějovice: Tiskárna J.I.E., 2006, s.42

¹⁴ RASZKOVÁ T, HOFERKOVÁ S: Kapitoly z penologie I, vězeňství. 2 vydání, Hradec Králové: GAUDEAMUS, 2018, s.47

¹⁵ HÁLA, J: Úvod do teorie a praxe vězeňství. 2 vydání, Č. Budějovice: Tiskárna J.I.E., 2006, s.44-45

¹⁶ RASZKOVÁ T, HOFERKOVÁ S: Kapitoly z penologie I, vězeňství. 2 vydání, Hradec Králové: GAUDEAMUS, 2018, s.47

3 Aktuální stav vězeňství v České republice

Česká Republika patří mezi země s vysokým počtem vězňů v Evropské unii.¹⁷ Ke dni 31.12.2025 počet vězněných osob včetně osob umístěných v detenčních zařízeních je 19 359 což je přibližně 184 vězňů na 100 000 obyvatel. Vzhledem k počtu vězňů je Česká republika na čtvrtý nejhorší výsledek mezi zeměmi Evropské unie. Český stát vynaloží na jednu vězněnou osobu přibližně 1 900,- korun denně a ročně přibližně 22 800,- korun.¹⁸ Česká vláda od 1.1.2026 zavedla novelu trestního zákoníku: zákon č. 270/2025 Sb. Zákon, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb. (dále „novela“), která má za účel snížení počtu uvězněných osob. Upravuje zejména podmínky trestného činu zanedbání povinné výživy. Zákon nově bude trestat jen ty případy, kdy rodič zanedbáním výživného vystaví dítě skutečnému ohrožení nouzí. Podle dat Vězeňské služby se může novela dotknout přibližně 321 osob, které jsou nyní ve výkonu trestu odnětí svobody za neplacení výživného. U těchto osob může dojít k propuštění nebo změně trestu. Novela mění oblast drogové kriminality. Zpřesňuje skutkové podstaty a dává soudům širší prostor při volbě trestu. To může znamenat zmírnění sankcí u méně závažných deliktů a posun k alternativním trestům. Vězeňská služba uvádí, že přibližně 3000 odsouzených jsou ve VTOS za spáchání trestného činu spojeného s drogovou kriminalitou. Novela posiluje význam peněžitých trestů, současně rozšiřuje okruh alternativních trestů.¹⁹

Asociace organizací v oblasti vězenství (dále jen „AOOV“) uvádí, že více než 60 % propuštěných osob se vrátí do vězení. AOOV uvádí důvod, proč se většina dříve vězněných osob znovu vrátí do prostředí věznic, jako nedostatečnou práci, ze strany vězeňského personálu s odsouzenými po dobu výkonu trestu a po dokončení trestu. Nedostatečná práce s vězni je zapříčiněna nedostatkem vězeňského personálu a díky tomu se odsouzeným nedostává dostatečný individuální přístup, který je potřebný pro jejich reintegraci a resocializaci. Podle Nejvyššího státního zastupitelství v Brně jsou

¹⁷ VSČR GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ, Statistické údaje o stavu a složení vězněných osob ve vazebních věznicích, věznicích a ústavech pro výkon zabezpečovací detence od roku 2021–2024 [online]. DOSTUPNÉ Z: <https://www.vscr.cz/sekce/rok-2024>

¹⁸ ČESKÉ RADIO, Počet vězňů roste, Česko má čtvrtou nejvyšší míru uvěznění v Evropské unii [online]. DOSTUPNÉ Z: <https://cesky.radio.cz/pocet-veznu-roste-cesko-ma-ctvrtou-nejvyssi-miru-uvezneni-v-evropske-unii-8781281>

¹⁹ JUSTICE JE PŘIPRAVENA NA NOVELU TRESTNÍHO ZÁKONÍKU, Praha 22.12.2025 [online]. DOSTUPNÉ Z: <https://www.vs.gov.cz/clanky/detail/zmeny-v-trestnem-cinu-neplaceni-vyzivneho-zacnou-platit-1-ledna-justice-je-na-jejich-dopady-pripavena>

důvodem přeplněných věznic vysoké trestní sankce za trestné činy s malou společenskou škodlivostí, jako jsou opakované krádeže v hodnotě stovek korun.²⁰

Na základě statistických údajů Generálního ředitelství vězeňské služby ČR od roku 2022 do roku 2025 vykonává trest odnětí svobody celkem 71 159 osob (viz tabulka níže). Z celkového čísla vyplývá, že 65 % odsouzených tvoří muži a 35 % ženy. Z níže uvedených dat za uvedené roky je zřejmé, že trestné činnosti se z velké části dopouští více muži než ženy.²¹

Tabulka 1: počet odsouzených včetně zabezpečovací detence od roku 2022 do 2025 ²²

Rok	2022	2023	2024	2025	Celkem 2022– 2025	z toho muži	z toho ženy
Muži	16 116	16 414	16 271	16 037	71 159	48 801	22 358
Ženy	1 498	1 589	1 563	1 671			
Celkem	17 614	18 003	17 834	17 708			

zpracování vlastní

V letech 2022 až 2025 bylo v České republice odsouzeno celkem 279 mladistvých, tedy osob ve věku od 15 do 18 let ²³, kteří jsou občany ČR. Z toho 93 % chlapců a pouze 7 % dívek. Z těchto údajů vyplývá, že provinění (tj. trestný čin, který spáchala mladistvá osoba²⁴) páchají častěji mladiství chlapci než dívky.

²⁰ KILIESOVÁ, B. *Asociace organizací v oblasti vězeňství, tisková zpráva z roku 2024* [online]. DOSTUPNÉ Z: <https://aoov.cz/wp-content/uploads/2024/04/03-TZ-AOOV-novela-trestniho-zakoniku-v-meziresortu.pdf>

²¹ VSČR GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ, Statistické údaje o stavu a složení vězněných osob ve vazebních věznicích, věznicích a ústavech pro výkon zabezpečovací detence od roku 2021–2024 [online]. DOSTUPNÉ Z: <https://www.vscr.cz/sekce/rok-2024>

²² VSČR GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ, Statistické údaje o stavu a složení vězněných osob ve vazebních věznicích, věznicích a ústavech pro výkon zabezpečovací detence od roku 2021–2024 [online]. DOSTUPNÉ Z: <https://www.vscr.cz/sekce/rok-2024>

²³ JELÍNEK, J a kolektiv: *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 8. vydání*, Praha: Leges, 2022, s.225

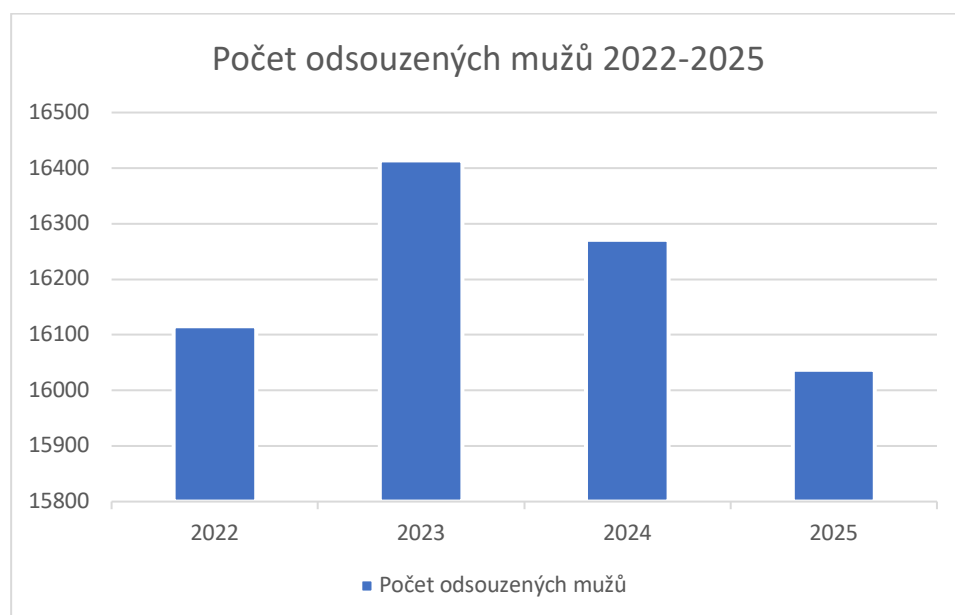
²⁴ JELÍNEK, J a kolektiv: *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 8. vydání*, Praha: Leges, 2022, s.502

Tabulka 2: počet odsouzených mladistvých od roku 2022 do 2025 ²⁵

Rok	2022	2023	2024	2025	Celkem 2022- 2025	z toho muži	z toho ženy
Chlapci	40	68	70	81	259	259	20
Dívky	2	6	5	7	20		
Celkem	42	74	75	88	279		

zpracování vlastní

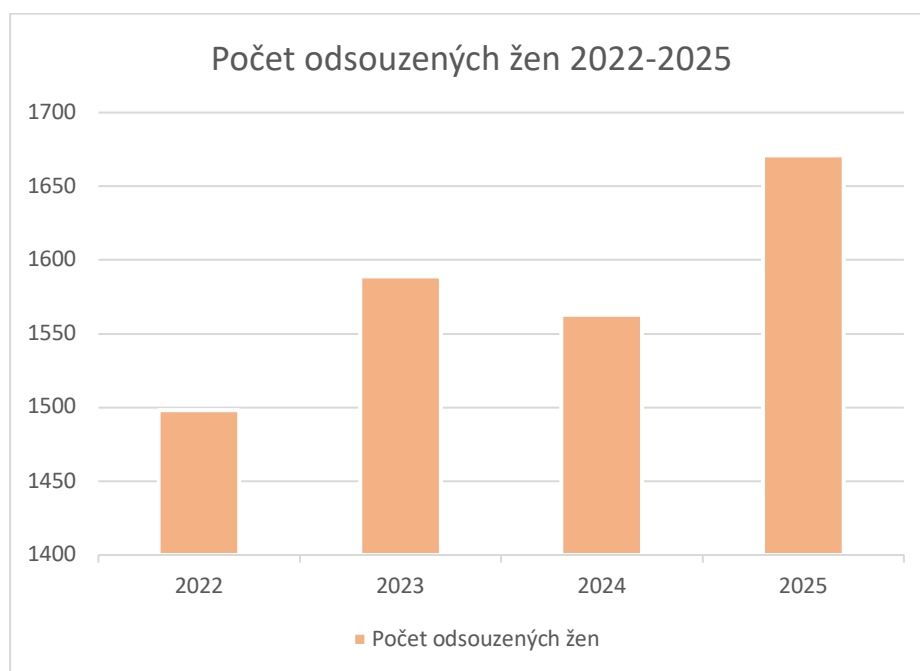
Graf 1: počet odsouzených mladistvých od roku 2022 do 2025 ²⁶

²⁵ VSČR GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ, Statistické údaje o stavu a složení vězněných osob ve vazebních věznicích, věznicích a ústavech pro výkon zabezpečovací detence od roku 2021–2024 [online]. DOSTUPNÉ Z: <https://www.vscr.cz/sekce/rok-2024>

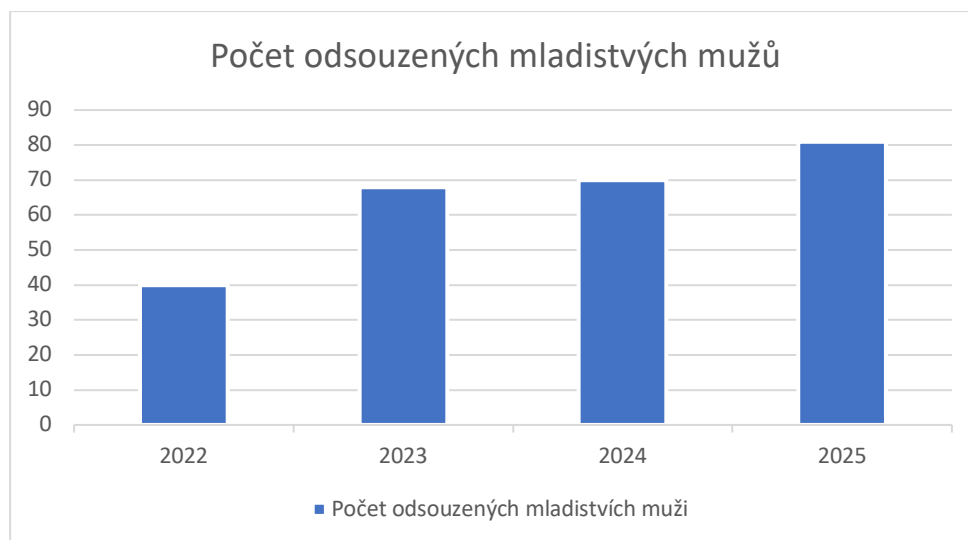
²⁶ VSČR GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ, Statistické údaje o stavu a složení vězněných osob ve vazebních věznicích, věznicích a ústavech pro výkon zabezpečovací detence od roku 2021–2024 [online]. DOSTUPNÉ Z: <https://www.vscr.cz/sekce/rok-2024>

Graf 2: počet odsouzených žen od roku 2022 do 2025²⁷

zpracování vlastní

Graf 3: počet odsouzených mladistvých mužů od roku 2022 do 2025²⁸

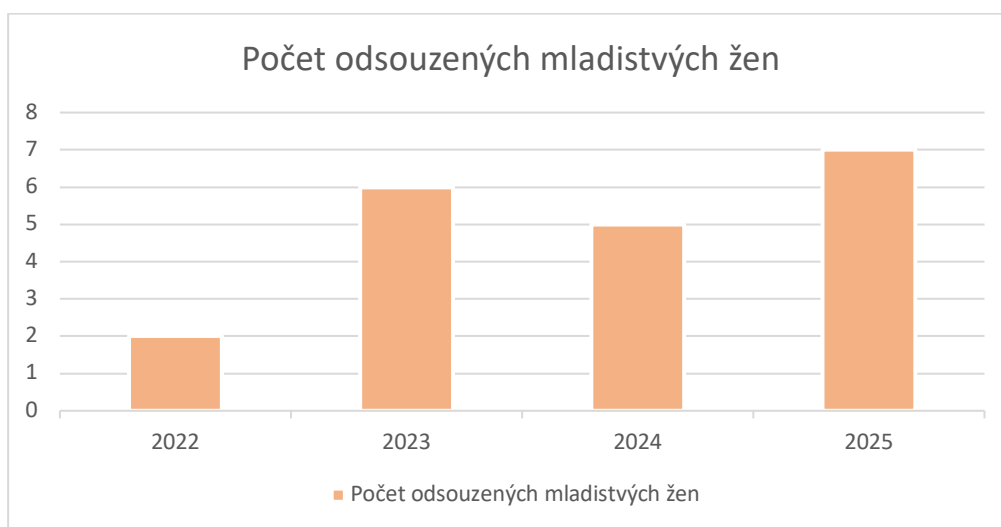

zpracování vlastní

²⁷ VSČR GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ, Statistické údaje o stavu a složení vězněných osob ve vazebních věznicích, věznicích a ústavech pro výkon zabezpečovací detence od roku 2021–2024 [online]. DOSTUPNÉ Z: <https://www.vscr.cz/sekce/rok-2024>

²⁸ VSČR GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ, Statistické údaje o stavu a složení vězněných osob ve vazebních věznicích, věznicích a ústavech pro výkon zabezpečovací detence od roku 2021–2024 [online]. DOSTUPNÉ Z: <https://www.vscr.cz/sekce/rok-2024>

Graf 4: počet odsouzených mladistvých žen od roku 2022 do 2025 ²⁹

zpracování vlastní

Na základě výše znázorněných grafů vyplývá, že v roce 2025 je nejméně odsouzených mužů za poslední 4 roky (tj. od 2022 do 2025) na rozdíl od žen u kterých došlo k navýšení počtu za rok 2025. Při porovnání mladistvých dívek v roce 2025 došlo k zvýšení počtu a u mladistvých chlapců je pro rok 2025 mírné zvýšení. ³⁰

Pro zajištění správného fungování vězeňského systému a dosažení stanovených cílů je nezbytné dodržovat určené zásady. Při výkonu trestu je nutné zajistit podmínky, které respektují lidskou důstojnost a odpovídají sociálním normám. Je důležité minimalizovat negativní dopady pobytu ve vězení a snížit rozdíly mezi životem za mřížemi a na svobodě, aniž by to narušilo osobní odpovědnost či vzájemný respekt. Udržování a posilování vztahů odsouzených s jejich rodinami a známými je rovněž klíčové, neboť to slouží zájmům všech zúčastněných stran. Je také nezbytné poskytnout odsouzeným příležitost ke zlepšení jejich znalostí a dovedností, což zvyšuje šance na úspěšnou reintegraci po propuštění. Pro dosažení těchto cílů je nezbytné využívat veškeré výchovné, mravní a duchovní prostředky, a to s ohledem na individuální potřeby jednotlivých vězňů. ³¹

²⁹ VSČR GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ, Statistické údaje o stavu a složení vězněných osob ve vazebních věznicích, věznicích a ústavech pro výkon zabezpečovací detence od roku 2021–2024 [online]. DOSTUPNÉ Z: <https://www.vscr.cz/sekce/rok-2024>

³⁰ VSČR GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ, Statistické údaje o stavu a složení vězněných osob ve vazebních věznicích, věznicích a ústavech pro výkon zabezpečovací detence od roku 2021–2024 [online]. DOSTUPNÉ Z: <https://www.vscr.cz/sekce/rok-2024>

³¹ JÚZL, M: Penitenciaristika jako věda žalávní, 1 vydání, Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2017, s.198

3.1 Problematika umístování osob se změnou pohlaví do věznic

Dosavadní právní úprava změny pohlaví vyžadovala, aby osoba podstoupila chirurgický zákrok vedoucí k přeměně pohlavních orgánů. Ústavní soud dospěl k závěru, že tyto zákonné požadavky jsou v rozporu se základními právy jednotlivce. Konkrétně zasahují do práva na ochranu tělesné integrity, osobní autonomie a lidské důstojnosti. Z tohoto důvodu Ústavní soud zrušil ustanovení § 29 odst. 1 věty první zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a ustanovení § 21 odst. 1 věty první zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů. Od 1. 7. 2025 není pro úřední změnu pohlaví nutné podstoupit chirurgický zákrok, hormonální léčbu ani jiný zásah do tělesné integrity. Sexuolog nově na základě odborného posouzení stanoví diagnózu transsexualismu, sexuolog vystaví potvrzení, které je nutné předložit matričnímu úřadu, aby mohla být změna pohlaví úředně zapsána do matriky. Zákonodárce však dosud nepřijal komplexní právní úpravu úřední změny pohlaví. Aktuálně není interní předpis Vězeňské služby České republiky, který by tuto problematiku systematicky upravoval. V současné době jsou transgender osoby ve výkonu trestu odnětí svobody umístovány do věznic podle jejich úředně evidovaného pohlaví, a to v souladu s ustanoveními § 7 a § 9 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody.³²

3.2 Vězeňská služba České republiky

Vězeňská služba ČR je ozbrojený bezpečnostní sbor, který upravuje zákon č. 555/1992 Sb. o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky. Zajišťuje výkon zabezpečovací detence, výkon trestu odnětí svobody a vazby, ochranu pořádku a bezpečnosti při výkonu soudnictví a správě soudů, při činnosti státních zastupitelů a Ministerstva spravedlnosti. V čele vězeňské služby stojí generální ředitel, kterého do této funkce jmenuje ministr spravedlnosti, a také ho může z této funkce odvolat.³³

Príslušníci vězeňské služby jsou ve služebním poměru a dělí se na:

- a) příslušníky vězeňské stráže, kteří předvádí a eskortuje osoby ve výkonu trestu odnětí svobody nebo vazby, střeží věznice včetně vazebních věznic, ústavy pro výkon zabezpečovací detence a ve stanovených místech zajišťuje pořádek

³² PŘÁVNÍ PROSTOR, Místo transgender lidí v rámci českého vězeňského systému, autor: Mgr. Lenka Křištofová, 15.01.2026, online]. DOSTUPNÉ Z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ustavni-pravo/misto-transgender-lidi-v-ramci-ceskeho-vezenskeho-systemu>

³³ RASZKOVÁ T, HOFERKOVÁ S: Kapitoly z penologie I, vězeňství. 2. vydání, Hradec Králové: GAUDEAMUS, 2018, s.74

- b) příslušníky justiční stráže, kteří zajišťují pořádek, bezpečnost v budovách soudů, státních zastupitelství, v prostorách Ministerstva spravedlnosti ČR, ale také bezpečnost výkonů pravomocí soudů a státních zastupitelství.
- c) příslušníky pro výkon dozorčí činnosti zajišťující pořádek, bezpečnost v jednotlivých ubytovných vězňů. Zároveň dohlíží na práva odsouzených k výkonu trestu odnětí svobody. Po dobu výkonu dozorčí služby, dozorcí nemají u sebe střelnou zbraň.
- d) správní služba zabezpečuje organizační, výchovnou a odbornou činnost.³⁴

3.2.1 Úkoly vězeňské služby České republiky

Vězeňská služba má široké spektrum úkolů. Mezi nejdůležitější patří střežení a správa vazebních věznic a věznic, dohlížení na dodržování zákonem stanovených podmínek výkonu trestu odnětí svobody a vazby, udržování pořádku a bezpečnosti v budovách soudů, státních zastupitelství a ministerstva. Dále se zaměřuje na systematický vliv na osoby ve výkonu trestu skrze programy zacházení, střežení, předvádění a eskortování, a to jak ve výkonu trestu odnětí svobody, tak i ve výkonu vazby a zabezpečovací detence. Zajišťuje podmínky pro práci a jinou smysluplnou činnost uvězněných osob.³⁵

3.3 Typy věznic v České republice

O zařazování odsouzených osob k VTOS do jednotlivých typů věznic rozhoduje vždy soud. Odsouzený obdrží od soudu výzvu k nástupu do výkonu trestu, kde je zpravidla určeno, do jaké věznice má nastoupit.³⁶

Aby byl náležitě zajištěn účel výkonu trestu odnětí svobody je dle autora Bajcury L. třeba zabránit vězněným osobám v útěku, snížit možné konflikty mezi spoluvězni a zabránit negativnímu ovlivňování méně narušených odsouzených více narušenými odsouzenými.³⁷

V České republice se věznice dělí podle způsobu vnějšího střežení, zajištění bezpečnosti a režimu VTOS do dvou typů:

- s ostrahou
- se zvýšenou ostrahou

³⁴ RASZKOVÁ T, HOFERKOVÁ S: Kapitoly z penologie I, vězeňství. 2. vydání, Hradec Králové: GAUDEAMUS, 2018, s. 77

³⁵ ČERNÍKOVÁ, V: Sociální ochrana. Kriminologický pohled na terciární prevenci. 1. vydání Praha: PA ČR., 2005, s.62

³⁶ Zákon č. o výkonu trestu odnětí svobody č. 169/1999 Sb. §9 odstavec 1 a 2 odstavec

³⁷ BAJCURA, L: Práva vězně, od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody. 1. vydání, Praha: GRADA publishing, spol. s.r.o., 1999, s. 92-93

- vedle těchto dvou základních typů ještě dále stojí zvláštní věznice pro mladistvé³⁸

Věznice s ostrahou se dále dělí na oddělení podle stupně zabezpečení:

- s nízkým stupněm zabezpečení
- se středním stupněm zabezpečení
- s vysokým stupněm zabezpečení

Do jednotlivých oddělení jsou odsouzení zařazováni podle míry vnějšího a vnitřního rizika. Vnější rizikem se vyjadřuje míra nebezpečnosti odsouzeného pro společnost s ohledem na trestnou činnost, za kterou byl potrestán. Také se přihlíží, zda již byl v minulosti ve VTOS. Vnitřní riziko představuje míru rizika ohrožení bezpečnosti během VTOS s přihlédnutím na charakteristiku jednotlivého odsouzeného jedince v níž se zkoumá povaha jeho trestné činnosti, případná hrozba útěku či průběh předchozího trestu. Vyhodnocení míry vnějších a vnitřních rizik provede odborná komise, která je složena z vedoucího oddělení VTOS, vedoucího oddělení výkonu vazby, případně z ředitele věznice, pověřeného zaměstnance tohoto oddělení. Dále z psychologa, speciálního pedagoga, sociálního pracovníka, vychovatele a případně dalších zaměstnanců Vězeňské služby určených ředitelem věznice. Odborná komise toto vyhodnocení, včetně doporučení na umístění do některého z oddělení věznice s ostrahou, předá bez zbytečného odkladu řediteli věznice.³⁹ Generální ředitelství Vězeňské služby poté zařazuje daného odsouzeného do věznic po celém území ČR.⁴⁰

V České republice dělíme věznice na:

- vazební věznice
- věznice
- detenční ústavy⁴¹

³⁸ Zákon č. o výkonu trestu odnětí svobody č. 169/1999 Sb. §8 1odstavec a), 2 odstavec [online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-169>

³⁹ Zákon č. o výkonu trestu odnětí svobody č. 169/1999 Sb. §12a odstavec 1 písmeno a,b,c, odstavec 2 a 3, §12b odstavec , [online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-169>

⁴⁰ BAJCURA, L: Práva vězně, od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody. 1 vydání, Praha: GRADA publishing, spol. s.r.o., 1999, s. 92-93

⁴¹ MALÝ, P. *Soustava státního zastupitelství* [online], Brno: 2019, Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/tag/vezenstvi/>

Obrázek 1: dělení věznic, umístění jednotlivých věznic po ČR

zdroj: Malý, 2019 ⁴²

⁴² MALÝ, P. *Soustava státního zastupitelství [online]*, Brno: 2019, Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/tag/vezenstvi/>

4 Penitenciární proces

Spáchání trestného činu je obvykle spojeno s jeho vyšetřováním, následným uložením sankce a případným pobytem ve vězení. Již samotné obvinění ze spáchání trestného činu a samotné vyšetřování znamená pro obviněného jedince značnou změnu ve stávajících vzorcích chování. Pro některé jednotlivce může obvinění znamenat obrovskou zátěžovou situaci související zejména v pocitu ohrožení, ztráty pocitu bezpečí a jistoty. Značně větší zátěž představuje fakt obvinění z TČ pro ty, kteří se v této situaci nacházejí úplně poprvé a nemají sni žádné zkušenosti. Na rozdíl od zkušených a otrlých pachatelů kriminálních činů, recidivistů.⁴³

Penitenciární proces je soubor systematických činností realizovaných během výkonu trestu odnětí svobody, jejichž cílem je náprava odsouzeného, změna jeho postojů a chování a jeho následná resocializace ve společnosti. Tento proces zahrnuje zejména výchovné, vzdělávací, pracovní a terapeutické aktivity realizované v rámci výkonu trestu.⁴⁴

4.1 Penitenciární pedagogika

Penitenciární pedagogika je pedagogická disciplína, která se zabývá výchovným působením na vězně.⁴⁵ Podle autora Sochůrka J. se tato disciplína zabývá formami, způsoby a metodami výchovného a vzdělávacího působení na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody. Cílem je působení na odsouzené osoby po dobu výkonu trestu, tak aby byly odstraněny nežádoucí formy chování, přetváření chování ve smyslu pozitivních společenských norem, umět se přizpůsobit, aby došlo k odstranění nežádoucích návyků. Penitenciární pedagogika zahrnuje také individuální cíle. To jsou cíle přizpůsobené jedinečností každého vězně, aby bylo možné dosáhnout co nevyššího stupně pozitivních změn směrem k odklonu od kriminálního života. Individuální cíle jsou především zaměřeny na:

- nabývání dovedností, vědomostí a návyků
- přizpůsobení životu ve vězeňském prostředí
- příprava odsouzeného na jeho budoucí život po propuštění z výkonu trestu

Prostředky penitenciární pedagogiky jsou:

- působení stanoveného pořádku a kázně

⁴³ SLAVOMIL, F. ŠKODA, J.: Sociální patologie. Analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s. 2009. s.172

⁴⁴ ŠTĚRBA, V.: Penologie. Praha: Armex Publishing, 2007. s. 13

⁴⁵ MAŘÁDEK, V.: Výkladový slovník penologie. 1 vydání, Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2003, s.50

- pracovní výchova
- kulturní, zájmová a vzdělávací činnost

Metody, které se používají pro výchovu ke kázni:

- přesvědčování např. formou diskuzí s odsouzeným, skupinové aktivity s vězni
- osobní příklad personálu vězení, aby byli upravení, používali slušnou mluvu a vystupování
- donucování, pokud vězni nedodržují řád věznice a porušují ho, vězeňský personál může pohrozit trestem
- hodnocení v podobě odměn a trestů
- dlouhodobá motivace vězňených osob k cíli podmíněčného propuštění, kde je velmi důležité právě hodnocení daného vězně.⁴⁶

4.2 Program zacházení s vězněm v průběhu VTOS

U běžného VTOS se klade důraz na zaměstnávání vězňených, které je doplněno standardním programem zacházení. Obsahuje pracovní aktivity, speciálně-výchovné a zájmové aktivity utváření vnějších vztahů. Pro vybrané pachatele, kteří mají nějaké speciální (individuální) potřeby, probíhají speciální programy, které jsou určené přímo pro ně. Týká se to osob se závislostmi, s duševními onemocněními, nízkou úrovní vzdělání, se zdravotními problémy. Tyto programy si kladou za cíl poskytovat individualizovanou podporu odpovídající specifickým potřebám jednotlivých odsouzených, tak aby byla zajištěna jejich efektivní a úspěšná resocializace a reintegrace do společnosti.

Tito odsouzení mají daný rozšířený program zacházení, jehož nejvýznamnější složkou je terapeutický program se zaměřením na konkrétní poruchu odsouzeného, nebo skupinu odsouzených. Při zacházení s odsouzenými se klade primární důraz na snížení rizika páchaní další trestné činnosti.⁴⁷

Tvorba programu zacházení je založena a vychází z podmínek v dané věznici a ze znalostí, schopností a zájmů jednotlivého vězně. Zpracovává se na základě komplexní zprávy o odsouzeném s ohledem na délku trestu, charakteristiku osobnosti a příčiny trestné činnosti. Komplexní zpráva o odsouzeném je shrnutím výsledků psychologického, pedagogického, sociálního, případně lékařského posouzení. S odsouzenými v programu

⁴⁶ SOCHŮREK, J: Kapitoly z penologie I. Díl, úvod do teorie trestu a trestání. 1. vydání, Technická univerzita v Liberci: 2007, s. 40-44

⁴⁷Vězeňská služba České republiky. *Specializované resocializační programy* [online]. DOSTUPNÉ Z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-pardubice/sekce/specializovane-resocializacni-programy>

pracuje stabilní tým zaměstnanců, který je složený z pedagogů, psychologů, sociálních pracovníků, vychovatelů a dozorců s odpovídající odbornou přípravou.⁴⁸ Tento program není míněn jako diktát, ale jako dohoda, která je „potvrzena smlouvou“ mezi odsouzeným (klientem) a personálem.⁴⁹ Programy zacházení s odsouzenými se člení na:

- pracovní aktivity (zaměstnávání, práce potřebná k zajištění každodenního provozu věznice, pracovní terapie vedená zaměstnanci věznice)
- vzdělávací aktivity, (vzdělávání realizované středním odborným učilištěm, vzdělávání vedené zaměstnanci oddělení výkonu trestu, vzdělávání ve všeobecných vzdělávacích kurzech)
- speciální výchovné aktivity (sociální, speciální pedagogické, psychologické a terapeutické působení vedené zaměstnanci s potřebným odborným vzděláním, zaměřené zejména na oblast příčin a důsledků páchání trestné činnosti, rizika a kriminogenní potřeby, osobnost odsouzeného, nebo změnu postojů, myšlení a chování odsouzeného)
- zájmové aktivity (formy individuální a skupinové zájmové organizované činnosti, vedené zaměstnanci věznice, které rozvíjejí schopnosti, vědomosti a sociální dovednosti odsouzených),
- oblast utváření vnějších vztahů.⁵⁰

Vzdělávání ve vězení je důležitým nástrojem pro znovuzачlenění odsouzených do společnosti. Vzdělávání je jeden z klíčových způsobů, jak naplnit hlavní zásady výkonu trestu. Zároveň pomáhá odsouzeným rozvíjet nebo zlepšovat pracovní dovednosti, což jim po propuštění zvyšuje šanci uspět na trhu práce a najít si kvalifikované zaměstnání. Vzdělávání je tedy jedním z nástrojů k resocializaci vězňů. Součástí každého individuálního programu zacházení s odsouzeným, a to i v jeho nejjednodušší podobě, je i vzdělávací složka. Tento program slouží k tomu, aby bylo působení na odsouzené cílevědomé a komplexní.⁵¹

Dle míry rizik, které stanoví věznice na základě komplexní zprávy, zvolí program zacházení, který pro odsouzeného považuje za vhodný. Přitom sleduje zejména

⁴⁸ Ministerstvo spravedlnosti ČR, Koncepce vězeňství do roku 2025, [online]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/ostatni/koncepce-vezenstvi.pdf> str. 43

⁴⁹ BAJCURA, L: Práva vězně od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody. 1. vydání, GRADA Publishing, spol. s.r.o. v Praze: 1999, s.111

⁵⁰ Vyhláška Ministerstva spravedlnosti, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody č. 45/1999 Sb. §36 odst. 3-6, s. 22-24

⁵¹ Vyhláška Ministerstva spravedlnosti, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody č. 45/1999 Sb. §36 odst. 3-6, s. 22-24

minimalizaci rizik, která měla nebo mají souvislost s trestnou činností, popřípadě mohou mít vliv na páčání trestné činnosti v budoucnu. Existují ve vězních ČR 4 druhy programů:

- program minimálního zacházení, důraz na aktivity pracovní a zájmové
- program standardního zacházení, důraz na aktivity pracovní a vzdělávací
- program speciálního zacházení, důraz na aktivity speciálně výchovné a vzdělávací
- program výstupního zacházení je určen pro odsouzené, které je třeba připravit na život po propuštění z vězení – a to buď kvůli délce jejich trestu, nebo proto, že potřebují pomoc s tím, aby mohli po propuštění vést samostatný a řádný život.

Potřebný program pro odsouzené se určuje na nástupním oddělení na základě návrhu odborných zaměstnanců věznice. Zpravidla do tří dnů je odsouzený předvolán před odborné zaměstnance, kteří s ním projednají obsah programu zacházení a určí vychovatele, jemuž je svěřen do péče.⁵²

Program se může v průběhu trestu měnit a doplňovat podle dohody mezi odsouzeným a vychovatelem, případně s dalšími pracovníky. Pokud odsouzený odmítne spolupracovat s pracovníky vězeňské služby na svém resocializačním programu, postupuje se podle tzv. minimálního resocializačního programu. Tento minimální program může vypadat například takto:

- Zaměstnaní vězni se hodnotí podle plnění pracovních povinností, využívání pracovní doby, dodržování bezpečnosti práce a ochrany zdraví při práci.
- Nezaměstnaní jedinci se podílejí na pracích, které jsou prospěšné pro vězeňské prostory, nebo jsou zařazeni do pracovní terapie odpovídající jejich zdravotnímu stavu.
- Všichni se zapojují do úklidových prací v prostorách věznice, dělají pomocné práce ve vězeňské kuchyni, účastní se úprav prostranství apod.
- Všichni jsou povinni dodržovat kázeň a pořádek, povinnosti dané právními předpisy a zásady občanské morálky.⁵³
- Výsledky dosažené díky resocializačnímu programu slouží, jako podklad např. pro:
 - udělování kázeňských odměn,
 - rozhodování ředitele věznice o přerušení výkonu trestu odsouzeným,

⁵² Vyhláška Ministerstva spravedlnosti, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody č. 45/1999 Sb. §8 odst. 2a), §36 odst. 1, §36 a), s. 22-24

⁵³ BAJCURA, L: Práva vězně od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody. 1. vydání, GRADA Publishing, spol. s.r.o. v Praze: 1999, s.111

- hodnocení zasílané soudům, které rozhodují o přerázení, nebo o podmíněčném propuštění odsouzených.⁵⁴

⁵⁴ BAJCURA, L: Práva vězně od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody. 1. vydání, GRADA Publishing, spol. s.r.o. v Praze: 1999, s.112

5 péče (návrat odsouzeného do společnosti)

Postpenitenciární péče se zabývá reintegrací propuštěného vězně zpět do společnosti a řádného života.⁵⁵ Tato zmiňovaná péče se zabývá nabídkou sociálních služeb propuštěnému.⁵⁶ Postpenitenciární péče by měla posloupně navázat na penitenciární péči. Péče po propuštění z VTOS spočívá v pomoci sociálního pracovníka nalézt propuštěnému zaměstnání, bydlení, pomoc v oblasti sociálně právních záležitostí, může být poskytnuta finanční podpora. Vedle toho stojí pomoc v podobě terapeutických aktivit, sociální výcvik a rodinná terapie. Propuštěnému dále můžou být nabízeny kontakty např. na charity, které se zabývají pomocí drogově závislým.

Postpenitenciární péči rozdělujeme:

- **Nucenou** – je obvykle vymezena zákonem a nadále i po propuštění odsouzeného z části omezuje (např. probace, ambulantní ochranné léčení, atd.)
- **Dobrovolnou** – což je dobrovolné rozhodnutí jedince po VTOS o zahájení postpenitenciární péči (např. u charitativních organizací, atd.)⁵⁷

Podle názoru Netíka K.⁵⁸ mají největší šanci k pozitivní reintegraci a opuštění kriminálního života: mladí jedinci, prvně trestaní, po výkonu krátkodobého trestu, ti kteří mají zachované dobré sociální zázemí, fungující rodinu apod., silné, kvalitní pracovní návyky, ti kteří jsou dobře motivováni při absenci drog, alkoholu, bez poruch chování.⁵⁹

5.1 Výstupní oddělení

Výstupní oddělení ve věznicích v ČR realizuje svou činnost na základě zákona o výkonu trestu odnětí svobody č. 169/1999 Sb. Ve věznici jsou zřízena výstupní oddělení pro odsouzené ve středním a vysokém stupni zabezpečení. Cílem umístění odsouzených na zmiňované oddělení je zajistit plynulý přechod jedince z vězeňského prostředí do společnosti a svobodného života. Zpravidla prostřednictvím vytváření a prohlubování návyků a dovedností potřebných pro pozitivní a řádný přístup k životu na svobodě. Umístění odsouzeného do výstupního oddělení se provádí na základě návrhu odborných zaměstnanců po schválení ředitelem věznice. Podle výše zmíněného zákona jsou zde

⁵⁵ SOCHŮREK, J.: Kapitoly z penologie II. Díl, teorie a praxe zacházení s vězněnými. 1. vydání, Technická univerzita v Liberci: 2007, s.56

⁵⁶ SOCHŮREK, J.: Kapitoly z penologie II. Díl, teorie a praxe zacházení s vězněnými. 1. vydání, Technická univerzita v Liberci: 2007, s.61

⁵⁷ SOCHŮREK, J.: Kapitoly z penologie II. Díl, teorie a praxe zacházení s vězněnými. 1. vydání, Technická univerzita v Liberci: 2007, s. 60

⁵⁸ NETÍK, K. – NETÍKOVÁ, D. – HÁJEK, S.: Psychologie v právu. Úvod do forenzní psychologie. Skripta. 1. vydání. Praha: C.H. Beck 1997. s.48

⁵⁹ NETÍK, K. – NETÍKOVÁ, D. – HÁJEK, S.: Psychologie v právu. Úvod do forenzní psychologie. Skripta. 1. vydání. Praha: C.H. Beck 1997. s.48

ubytování odsouzení s trestem delším než 3 roky a ti, kterým je třeba pomoci při vytváření příznivých podmínek pro samostatný život. Také odsouzení před možným podmíněným propuštěním, zpravidla 6 měsíců před očekávaným skončením VTOS.⁶⁰

Výstupní oddělení je vybaveno, tak aby pokud možno co možná nejvíce připomínalo ubytování na svobodě. Každá ložnice je vybavena televizorem, součástí jsou místnosti jako je společenská místnost, sušárna, kuchyňka a prostor pro stolování. Dále zde najdeme vybavení v podobě elektrických spotřebičů např. el. sporák, chladnička, mikrovlnná trouba. V samostatné místnosti je pak vybavení pro praní prádla, žehlení, sušení a další pomůcky určené na úklid. Život na tomto oddělení se řídí podle stanoveného časového rozvrhu dne a plánem realizace programu zacházení s odsouzenými stanoveným po kalendářních týdnech. Při realizaci programu zacházení s odsouzenými musí být dbáno na individuální přístup ke každému z nich, za přítomnosti a vzájemné spolupráce odborných zaměstnanců.⁶¹

Ve věznicích, kde výstupní oddělení není zřízeno, probíhá předpropouštěcí fáze ve stejném prostoru i ve stejné skupině odsouzených. V průběhu této fáze jsou odsouzenému poskytovány informace o změnách, které za dobu jeho pobytu za mřížemi nastaly v mimovězeňské realitě. Autor J. Hála⁶² ve své práci zmiňuje, že v době pobytu na výstupním oddělení je důležité vzít odsouzeného na osobní schůzku na pracovní úřad s cílem prakticky si nacvičit budoucí nutné jednání v této instituci. Dále J. Hála⁶³ uvádí jako možnou podporu, tzv. „komorní vycházky“, které vypadají následovně: za přítomnosti vychovatele s maximálně pěti odsouzenými za účelem znovuzískání nebo udržení schopnosti přepravovat se za pomoci hromadných dopravních prostředků, schopnost orientovat se ve městě, komunikace s úředníky různých institucí, rozptýlení v multikině.⁶⁴

V den propuštění z věznice je odsouzený vybaven určitou „přiměřenou finanční částkou“, která mu má umožnit dostat se běžným dopravním prostředkem do místa trvalého bydliště a stravovat se do doby nejbližšího otevření úřadovny příslušného sociálního kurátora. Odsouzení, kteří byli v zaměstnání během VTOS, mají značně vyšší částky při propuštění díky výplatě za odvedenou práci. Dále je propuštěný vybaven oblečením, pokud nemá oblečení z vlastních zdrojů. Pro možnosti vydat oblečení

⁶⁰Vězeňská služba České republiky. *Výstupní oddělení ve věznici [online]*. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-horni-slavkov/sekce/vystupni-oddeleni-ve-veznici>

⁶¹ Vězeňská služba České republiky. *Výstupní oddělení ve věznici [online]*. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-horni-slavkov/sekce/vystupni-oddeleni-ve-veznici>

⁶² HÁLA, J: Úvod do teorie a praxe vězeňství. 2. vydání, Č. Budějovice: Tiskárna J.I.E., 2006,

⁶³ HÁLA, J: Úvod do teorie a praxe vězeňství. 2. vydání, Č. Budějovice: Tiskárna J.I.E., 2006,

⁶⁴ HÁLA, J: Úvod do teorie a praxe vězeňství. 2. vydání, Č. Budějovice: Tiskárna J.I.E., 2006, s.165

propuštěnému, mají věznice své banky ošacení a obuvi, nebo se to případně řeší formou spolupráce s Charitou, Českým červeným křížem apod. Odsouzený by měl mít včas před propuštěním zajištěné bydlení. V České republice narůstá počet zařízení, kde se člověk propuštěný z VTOS setká s nezištnou komplexní pomocí v podobě ubytování, zaměstnání, poradenství. Tato charitativní aktivita, má zásadní limitující podmínku, a to předpokládaný zájem a ochotu propuštěné osoby pracovat.⁶⁵

Obrázek 2: výstupní oddělení ve věznici Kynšperk nad Ohří v ČR

zdroj: Vězeňská služba České republiky⁶⁶

⁶⁵ HÁLA, J: Úvod do teorie a praxe vězeňství. 2. vydání, Č. Budějovice: Tiskárna J.I.E., 2006, s.166-167

⁶⁶ Vězeňská služba České republiky. *Výstupní oddělení ve věznici Kynšperk nad Ohří [online]*. DOSTUPNÉ Z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-kynsperk-nad-ohri/clanky/detail/nove-vystupni-oddeleni>

Obrázek 3: výstupní oddělení ve věznici Kynšperk nad Ohří v ČR

*zdroj: Vězeňská služba České republiky*⁶⁷

⁶⁷ Vězeňská služba České republiky. *Výstupní oddělení ve věznici Kynšperk nad Ohří [online]*. DOSTUPNÉ Z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-kynsperk-nad-ohri/clanky/detail/nove-vystupni-oddeleni>

6 Negativní důsledky výkonu trestu odnětí svobody

Výkon trestu odnětí svobody představuje závažný zásah do života odsouzeného jedince. Přestože hlavním účelem tohoto trestu je ochrana společnosti a náprava pachatele, jeho výkon s sebou přináší také řadu negativních důsledků, které mohou ovlivnit psychický stav, sociální vztahy i další životní uplatnění odsouzeného. Pobyt ve vězeňském prostředí znamená dlouhodobé omezení osobní svobody, přerušení kontaktu s běžným sociálním prostředím a nutnost přizpůsobit se specifickému režimu vězeňského zařízení. Tyto změny mohou vést k narušení dosavadních sociálních vazeb, ztrátě pracovních návyků nebo k postupné adaptaci na vězeňské prostředí. Jak uvádí Marie Vágnerová, dlouhodobá izolace od společnosti může negativně ovlivnit psychiku jedince, jeho sociální dovednosti i schopnost samostatně fungovat po propuštění. Věznění tak často vede k problémům při návratu do běžného života, zejména v oblasti zaměstnání, bydlení nebo obnovení rodinných vztahů. Negativní důsledky výkonu trestu odnětí svobody se mohou projevovat jak během samotného pobytu ve vězení, tak i po propuštění odsouzeného na svobodu. Mezi nejčastěji uváděné negativní důsledky patří zejména sociální izolace, narušení rodinných vztahů, stigmatizace, ztráta pracovních návyků nebo adaptační problémy po propuštění.⁶⁸

Vězeňské prostředí je charakteristické přísným režimem a omezením osobní svobody. Dlouhodobý pobyt v těchto podmínkách může vést k adaptaci odsouzených na specifickou vězeňskou subkulturu, což může ztěžovat jejich pozdější resocializaci. Významnou roli proto hraje systém zacházení s odsouzenými a postpenitenciární péče.⁶⁹ Těmto důsledkům se věnuje následující část kapitoly. Život ve vězení je zcela odlišný od běžného života – omezuje samostatnost, sociální role i vztahy. Vězni se často setkávají s nudou, ponížením nebo násilím. Sami popisují uvěznění jako zlom v osobním životě. Jak jeden z nich uvedl: „Když se dostanete do vězení, tak se vám zhroutí soukromý život...”⁷⁰

6.1 Adaptační problémy po výkonu trestu odnětí svobody

Po dobu VTOS má být odsouzený připravován na jeho den, kdy opustí prostory vězení a vrátí se zpět do svobodného života. Přizpůsobením na život za mřížemi ztrácí odsouzený mnoho dovedností, schopností a návyků, proto je třeba pokračovat v podpoře

⁶⁸ VÁGNEROVÁ, M: Psychopatologie pro pomáhající profese. 3 rozšířené vydání, Portál, s.r.o., Praha: 2004, s.817 - 818

⁶⁹ ŠTĚRBA, Vladislav. Penologie. Praha: Armex Publishing, 2007, s. 55

⁷⁰ VÁGNEROVÁ, M: Psychopatologie pro pomáhající profese. 3 rozšířené vydání, Portál, s.r.o., Praha: 2004, s.817 - 818

a vedení i po propuštění např. poradenskou činností, pomocí v krizi atd. Propuštění na svobodu představuje určitou zátěž. Tato zátěž je tím větší, čím déle byl člověk uvězněn. Může se dostavit tzv. „krize ze svobody“, což představuje šok z náhlé změny prostředí. Úspěšné zvládnutí zátěže, která vyplývá z propuštění, mohou ztěžovat nejružnější okolnosti:

- propuštěná osoba, obvykle nemá sociální zázemí, nemá kam jít, nikdo na něj nečeká
- chybějí jim finanční prostředky a motivace pracovat – zde se projevuje problematika nezaměstnanosti vězňů z důvodu neochoty společnosti zaměstnávat člověka po VTOS
- dlouhodobé omezení v uspokojování různých potřeb – propuštěný chce co nejrychleji uspokojit své potřeby např. sexuální styk, alkohol atd. Což může být spojeno s rizikem vzniku nových problémů, např. násilnosti pod vlivem alkoholu

71

6.2 Prizonizace

Je označení pro adaptaci na život ve vězení. Prizonizace (vězení domovem), znamená adaptaci na podmínky života ve vězení a snižuje pravděpodobnost úspěšné reintegrace jedince do budoucího řádného života a společnosti. Prizonizace má dvě složky:

1. **Institucionalizace**, adaptace na přísně organizovaný život v prostředí věznice, výsledkem obvykle bývá ztráta aktivity, „život tzv. ze dne na den“. Kromě výjimek této formě podlehnou skoro všichni vězni. Typickým znakem této formy je povrchní, předstíraná poslušnost a slušnost.
2. **Ideologizace**, přizpůsobování se normám, hodnotám, názorům a postojům, které se vytvářejí v neformálních skupinách odsouzených. Přizpůsobení se vězeňské subkultuře, která má desocializační charakter. Na začátku jedinec k těmto normám a hodnotám přistupuje neochotně a přijímá je jen z povinnosti. Nicméně po určité době se s nimi může ztotožnit. Charakteristickým znakem je přijetí vězeňského argotu. Vězeňský argot je specifický slovník, který používají lidé ve vězení. Obsahuje slova, výrazy, které mají často odlišný význam než v běžné řeči, a slouží ke komunikaci mezi vězni, někdy i k utajení významu před dozory. Velkou roli také sehrává délka trestu, pracovní zařazení, charakter konkrétní věznice apod.

⁷¹ VÁGNEROVÁ, M: Psychopatologie pro pomáhající profese. 3 rozšířené vydání, Portál, s.r.o., Praha: 2004, s.823-824

Mnoho vězňů se potom chová tak, jak by se mimo vězení nechovali např. homosexuální kontakty, lhaní, násilí na slabších atd.

Indikátor hloubky prizonizace je konkrétní chování jedince ve vězení, protože prostředí vězení je výrazně jiné od běžného svobodného života mimo věznici. Občas o hloubce prizonizace svědčí i nějaké vnější znaky, jako je např. tetování na stále odkrytých částech těla (obličej, zápěstí). Nositelé prizonizace představují obrovskou psychickou zátěž pro kriminálně nenarušené spoluvězně, zatímco z hlediska personálu je jejich chování dle vnějších projevů téměř bezkonfliktní a bezporuchové.⁷²

6.3 Nezaměstnanost

Zaměstnání pro osobu po VTOS lze chápat jako podpůrný prvek, který napomáhá při procesu odklonu od kriminálního chování, tedy napomáhá k úspěšné reintegraci. To znamená, že samo o sobě nepřiměje jedince k vedení řádného života, ale je-li jedinec rozhodnutý a ochotný nastoupit do zaměstnání, je zaměstnání prakticky nezbytnou podmínkou tohoto procesu. Autor Tomášek J. a kol. ve své práci zmiňuje výzkum, kdy někteří respondenti (osoby po VTOS) odpověděli, že práce jim po VTOS pomáhala zvládat obtížné životní situace, ve kterých se nacházeli po propuštění z věznice. Jako obtížné životní situace ve výzkumu Tomáška J. a kol. respondenti uvedli dluhy, exekuce, které díky zaměstnání mohli zvládat splácet.⁷³

Profesní role je nezbytnou součástí identity a faktorem ovlivňující sociální hodnocení daného jedince ve společnosti.⁷⁴ Zaměstnávání vězňů v průběhu trestu pomáhá při jejich budoucí reintegraci do společnosti. Získáváním pracovních dovedností a vyšším vzděláním, se budou moci lépe uplatnit na trhu práce. Práce a její výsledky přináší výhody nejen vězněným osobám, ale také celé společnosti. Existuje předpoklad, že odsouzení nebudou kvůli svému pracovnímu uplatnění nuceni páchat další trestné činnosti. Jako další výhodou zaměstnávání vězňů při VTOS je, že si mohou sami hradit náklady na VTOS z vlastního výdělků, což vede k vytváření pozitivních návyků.⁷⁵

Jedním z výrazných faktorů, které komplikují hledání zaměstnání po VTOS, je trestní minulost uchazečů. Díky výpisu z rejstříků trestů může zaměstnavatel odsoudit

⁷² ČERNÍKOVÁ, V: Sociální ochrana. Terciární prevence, její možnosti a limity. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2008, s.119-121

⁷³ TOMÁŠEK, J a kol.: Zaměstnání jako faktor desistence. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2017. s.80-81

⁷⁴ VÁGNEROVÁ, M: Psychopatologie pro pomáhající profese. 3 rozšířené vydání, Portál, s.r.o., Praha: 2004, s.732

⁷⁵ Vězeňská služba České republiky. *Výhody zaměstnávání odsouzených osob [online]*. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/vyhody-zamestnavani-odsouzenych>

uchazeče bez osobního kontaktu a stává se pro něj nedůvěryhodnou osobou. Uchazeč nedostane šanci se osobně „obhájit“, tedy nedostane možnost svou trestnou minulost vysvětlit. Což je podle Tomáška J. a kol. hlavním důvodem, proč se propuštěným osobám nedaří získat zaměstnání. Druhý výrazný faktor je zadluženost a následná exekuce některých propuštěných jedinců. Propuštění s těmito problémy nemají dostatečnou motivaci pro hledání a získání legální práce. Po srážkách z legální mzdy jim zbývá jen minimum, ze kterého nejsou schopni uspokojit své základní potřeby pro život. Často tak volí variantu sociálních dávek a nelegální práce tzv. „práce na černo“. ⁷⁶

Jako další problém při hledání zaměstnání osob po propuštění, je výše zmiňovaná prizonizace. Odsouzení ztrácí pracovní návyky, zvláště u dlouhodobých trestů odnětí svobody. Dále je velkým problémem nedostatečné vzdělání, nedostatečná praxe a chybějící odborná kvalifikace. Tomášek J. a kol. uvádí jako problém neochotu pracovat ze strany propuštěných osob. Ve zmíněném výzkumu uvedli sociální kurátoři problematiku v nalezení zaměstnání z důvodu nevhodných sociálních podmínek, jako je nezajištěné bydlení či nedostatečné rodinné zázemí. Propuštění, kteří užívají nealkoholové drogy, nebo nadměrně užívají alkohol mají také problém nalézt práci. Tuto překážku autor Tomášek J. a kol. díky jejich výzkumu shledali u menší části propuštěných. ⁷⁷

6.4 Bezdomovectví

Bezdomovectví, není jen o vymezení vztahu k bydlení, ale o určitý způsob života. Tuto extrémní variantu volí lidé, jejichž osobnost je zásadnějším způsobem změněna a oni z tohoto důvodu nejsou schopni plnit mnohé společenské požadavky. Někdy nejde o volbu, ale o sociální pád kteří dotyční nedokáží ovlivnit. Jedním z rizikových faktorů, že se z jedince stane člověk bez domova je právě dlouhodobý pobyt ve vězení. Při výrazně dlouhém pobytu za mřížemi obvykle dochází ke ztrátě původního bydlení a jedinec se po propuštění nemá kam vrátit. Bezdomovectví je tedy psychosociální selhání spojené se ztrátou většiny běžných rolí a úpadkem společenské prestiže. Tento člověk obvykle nemá zaměstnání a vztahy s jeho rodinou jsou natolik narušené, že jako rodina nefunguje. Obvykle nezaložili ani vlastní rodinu či vlivem např. nestarání se o společné potomky se jim rodina rozpadla. Nemá žádné vazby ke společnosti a setrvává izolován na jejím okraji. Tito lidé díky tomu, že nejsou schopni akceptovat a vést pro většinu společnosti

⁷⁶ TOMÁŠEK, J a kol.: Zaměstnání jako faktor desistence. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2017. s. 84-96

⁷⁷ TOMÁŠEK, J a kol.: Zaměstnání jako faktor desistence. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2017. s.97-100

řádny a společensky uznávaný život (např. nerespektují placení nájmu a dalších poplatků) končí jako lidé na ulici tedy lidé bez domova. Četnost bezdomovců je velmi těžké zjistit, protože chybí jejich evidence. Podle odhadů je jich zhruba 100 tisíc a předpokládá se, že každým rokem nejméně 10% přibude. Lidmi, kteří přichází o střechu nad hlavou se stávají více muži než ženy. Ale četnost žen bez domova se každý rok zvyšuje. Dlouhodobý pobyt ve vězeňském prostředí je důvod bezdomovectví u 35% českých bezdomovců.⁷⁸

Ať už si tuto cestu života zvolil jedinec sám, nebo byl ve VTOS a nezvládl se úspěšně adaptovat na následný svobodný život, je jejich životní styl maximálně zjednodušený. Takový život je pouhým stereotypním vegetováním, obvykle spojený s užíváním alkoholu nebo drog. Takový život je založen na rezignaci a přežívání. U lidí bez domova dochází k proměnám v oblasti potřeb a jejich uspokojování. Tito lidé často mají odlišné a častěji neuspokojené potřeby, na které rezignují v důsledku nepříznivých zkušeností. Bezdomovectví přímo ovlivňuje schopnost jedince získávat nové zkušenosti. Být bez domova je vnímáno jako velké selhání a hledání nových zkušeností nemá v této situaci smysl, dokonce je považováno za obtížné. Dochází k potlačení potřeby citových vztahů a bezpečí, které často zůstávají nenaplněné. Bezdomovci obvykle nemají žádné stabilní a spolehlivé citové vazby, stejně jako jistotu soukromí domova. Tento nedostatek může vést k otupělosti a emocionální deprivaci až k úplnému úbytku této potřeby.⁷⁹

Bezdomovectví je označováno jako úpadek osobnosti, a to z důvodu, že člověk bez domova ztrácí zájem o vlastní zevnějšek, vymizí hygienické návyky (chodí špinavý, zapáchají, leží mezi odpadky). Společnost se staví k bezdomovcům s odporem a soucitem. Často je lidé považují za parazity, kteří si za svojí situaci můžou sami. Odmítavý postoj společnosti samozřejmě posiluje vizuální vzhled lidí bez domova a obtěžující chování.⁸⁰

6.5 Drogy za mřížemi

Uživatelé drog se dostávají do vězení z různých důvodů. Obecně lze drogově užívající část vězeňské populace rozdělit do tří skupin: osoby uvězněné za drogové trestné činy, osoby uvězněné za jiné trestné činy, které však drogy užívají a osoby, které si drogovou závislost vytvořily až během pobytu ve vězení.⁸¹ Přes úsilí Vězeňské služby se určité množství vězňů drogám věnuje během výkonu trestu – někteří s jejich užíváním

⁷⁸ VÁGNEROVÁ, M: Psychopatologie pro pomáhající profese. 3 rozšířené vydání, Portál, s.r.o., Praha: 2004, s.748-749

⁷⁹ VÁGNEROVÁ, M: Psychopatologie pro pomáhající profese. 3 rozšířené vydání, Portál, s.r.o., Praha: 2004, s. 751-752

⁸⁰ VÁGNEROVÁ, M: Psychopatologie pro pomáhající profese. 3 rozšířené vydání, Portál, s.r.o., Praha: 2004, s. 753-755

⁸¹ SHEWAN, D., & DAVIES, J. B. Drug Use in Prisons. London: 2000, Routledge, s. 233.

začínají ve vězení. Tuto skutečnost potvrzují výsledky testování na přítomnost drog v těle odsouzených.⁸²

Ve vězeňském prostředí se vyskytuje tzv. černý trh s léky, které mají psychotropní účinky, který je součástí nedovolené činnosti vězňů. Tento trh je příčinou mnoha konfliktů mezi spoluvězni v podobě rvaček, šikany či vydírání. Léky se stávají obchodním prostředkem ve smyslu, že vězni, kteří léky mají na předpis a musí je užívat kvůli svému zdravotnímu stavu je neužívají a vyměňují zmíněné léčiva např. za cigarety. Díky tomuto problému dochází ke zhoršování zdravotního stavu jedinců, kteří mají léky předepsané od lékaře. Největší cenu mají léky, které mají silné halucinogenní účinky jako je Rohypnol, Triphenidyl a další. Jako zajímavý jev je považována skutečnost, kdy do VTOS přichází osoba, která si v civilním životě vypěstovala závislost na alkoholu nebo drogách, bez problému přechází na dostupné drogy v prostorách věznic v podobě léčiv. Po propuštění se propuštěná osoba vrací zpět ke své oblíbené látce, droze. Vězeň, který i ve vězení nadále pokračuje v užívání drog či léčiv se stává problematicky v podobě s horší snášenlivostí s ostatními spoluvězni. Je velmi těžko výchovně ovlivnitelný. Vězeňská služba pro tento problém vybudovala specializované oddělení pro toxikonarkomany (např. Věznice Plzeň, Věznice Opava – ženy apod.).⁸³

Příčiny užívání drog a vzniku závislosti v prostorách vězení nejsou v podstatě odlišné od civilního, svobodného života. Mezi nejčastější patří již vytvořený návyk, tlak skupiny a snaha napodobit ostatní, touha zbavit se tíhy problémů, úzkosti a strachu, únik z reality, hledání neobvyklých zážitků, problémy s adaptací a také pocit nudy. Škodlivé drogové návyky, které existují uvnitř vězení, jsou do věznic vnášeny ze strany společnosti a posléze zpětně do společnosti vynášeny.⁸⁴

Drogy v prostorách věznic jsou přítomné, protože pro ně existuje trh, a protože se na jejich prodeji dají vydělat peníze. Jedním z důvodů, proč se drogy dostávají do prostorů věznic je uvěznění osob, kteří jsou aktivní uživatelé drog či jsou potrestáni za trest spojený s např. distribucí drog. Ve věznicích jsou prováděny drogové testy na přítomnost nelegálních látek v těle vězněných. U vězňů, kde se zjistí přítomnost nelegálních látek je vystaven postih. Což je pro aktivní uživatele velká pobídka k tomu, aby se snažili vyhnout odhalení. Kouření konopí je v moči zjištělné i po mnohem delší

⁸² ZEMAN, P a kol.: Uživatelé drog ve vězení a kol. *Uživatelé drog ve vězení – hodnocení účinnosti terapeutických programů*. Praha: 2019, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, s. 30-34

⁸³ SOCHŮREK, J.: Nástin vybraných problémů forenzní psychologie II. díl, speciální část. 1.vydání. Technická univerzita v Liberci. Liberec: 2002. s.46-47

⁸⁴ ČERNÍKOVÁ, V: Sociální ochrana. Terciární prevence, její možnosti a limity. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o. , 2008, s.138-139

době (až 1 měsíc) než např. látky, které lze do těla vpravit injekčně jako je heroin a kokain. Z tohoto důvodu aktivní uživatelé drog ve vězení raději vpraví drogu do těla nitrožilně i za cenu risku vlastního zdraví, než aby byli odhaleni.⁸⁵ Pokusy o pašování drog a nepovolených léčiv do věznic se v poslední době objevují stále častěji. V roce 2023 odhalila Vězeňská služba České republiky celkem 130 případů, kdy se někdo pokusil doručit vězněným osobám nedovolené látky. Nejčastějším způsobem jejich ukrytí je běžná korespondence – drogy bývají schované například ve vrstvách bublinkových obalů, pod poštovními známkami, nálepkami či jinými částmi zásilek. V době pandemie se objevily nové metody – drogy byly ukryty ve vnitřních vrstvách roušek a respirátorů, nebo napuštěny do potravin, jako jsou sušenky a bonbóny. Objevily se také případy skrývání drog v náplních fixů či mezi stránkami knih a časopisů.⁸⁶

Užívání návykových látek po dobu pobytu ve vězení je výrazným rizikovým faktorem po propuštění z VTOS. Osoba po dokončení trestu zpravidla znovu vyhledává toxikomanickou subkulturu, čímž se zvyšuje pravděpodobnost jeho dalšího kriminálního jednání.⁸⁷

⁸⁵ LINES, R., JURGENS, R., BETTERIDGE, G., STOVER, H., LATICEVSCHI, D., NELLES, J.: Výměna jehel ve věznicích, poznatky z komplexního přehledu mezinárodních údajů a zkušeností. 1. vydání v českém jazyce, Úřad vlády v České republice, 2006. s.26-27

⁸⁶ Vězeňská služba České republiky. Zprávy z věznic; Pokusy pašovat drogy do věznic jsou stále častější [online]. DOSTUPNÉ Z: <https://www.vscr.cz/clanky/detail/zachyt-zasilky-pervitinu-ve-veznici-valdice>

⁸⁷ SOCHŮREK, J.: Nástin vybraných problémů forenzní psychologie II. díl, speciální část. 1.vydání. Technická univerzita v Liberci. Liberec: 2002. s.47

7 Praktická část

Praktická část je zaměřena na zjištění, jaké psychické a sociální důsledky se projevují u osob po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody v České republice. V rámci praktické části autorka na základě vyhodnocení získaných odpovědí od jednotlivých respondentů, navrhne doporučení, které by mohli vést ke zmírnění nebo vymizení těchto negativních důsledků.

7.1 Metodologie výzkumu a sběru dat

Autorka pro výzkumnou část zvolila kvalitativní metodu formou řízeného strukturovaného rozhovoru a následnou analýzu a vyhodnocení získaných dat. Rozhovory probíhaly na základě předem připravených otázek, podle kterých autorka postupovala. Otázky, které byly pokládány respondentům, byly formou otevřených otázek, kdy respondenti sami odpovídali na otázky, které jim byly pokládány posloupně od obecných po specifický. Tato forma otázek byla zvolena z důvodu, aby respondenti mohli reagovat co možná nejlépe na danou otázku a zodpověděli ji dle svého uvážení, zkušeností a nebyli při odpovídání limitováni výběrem odpovědí jako u otázek uzavřeného typu. Také byly tyto otázky zvoleny, aby respondenti mohli spontánně reagovat a případně doplnit informace dle svého uvážení. Na zodpovězení otázek, měli dotazovaní neomezený čas, tazatelka nijak nevstupovala či nezasahovala do odpovědí respondentů. Otázky byly formulovány tak, aby byly respondentům jasné a dostatečně srozumitelné zároveň aby respondentům nepodsouvali, jak mají odpovídat. Rozhovory probíhaly jednotlivě, každý byl dotazován zvlášť. Dotazované osoby odpovídaly anonymně, tudíž v této práci nejsou zveřejněny žádné soukromé, nebo osobní informace. Odpovědi byly nahrávány na mobilní zařízení pro zajištění kvalitního a detailního zaznamenání odpovědí, na základě písemného souhlasu, který byl stvrzen podpisem. Záznamy po vyhodnocení a písemném zpracování byly bez prodlení smazány. Dotazovaní nebyli doptáváni na žádné doplňující otázky.

Pro potřeby této bakalářské práce autorka oslovila celkem 4 organizace, které se osobně setkávají s osobami po výkonu trestu odnětí svobody, z nichž jedna organizace s rozhovory souhlasila, zbylé organizace nereagovaly. Jedna organizace poskytnutí respondentů odmítla z důvodu, že nemůže poskytovat informace o osobách po výkonu trestu. Autorka navázala spolupráci s neziskovou organizací RUBIKON Centrum, kteří pomáhají osobám, kteří chtějí překročit svou trestnou minulost a podporují je na jejich cestě ke zpětnému začlenění do společnosti a motivuje je k vedení řádného svobodného života. Komunikace s organizací proběhla na základě telefonické a emailové domluvy.

RUBIKON zprostředkoval 5 respondentů, kteří byli ve výkonu trestu odnětí svobody z toho 4 muže a 1 ženu. Rozhovory zprostředkované od organizace proběhly na základě osobního setkání s respondenty v kanceláři zmíněné organizace v Praze. Osobní setkání bylo zvoleno z důvodu, že tazatelka se mohla dostatečně vcítit do dotazovaných osob a jak danou situaci uvěznění prožívaly. Dotazování od organizace, byli motivováni pro poskytnutí rozhovoru finanční odměnou. Autorka ve svém okolí oslovila 2 osoby mužského pohlaví, které též byli v minulosti ve výkonu trestu odnětí svobody, ti s poskytnutím rozhovoru souhlasili. Opět tyto 2 rozhovory probíhali osobně v Českých Budějovicích. Celkově tedy bylo pro tuto práci využito 7 rozhovorů, které byly následně vyhodnoceny.

Respondenti, kteří byli vybráni pro tuto výzkumnou část byli osoby, které byli ve výkonu trestu odnětí svobody bez určení délky trestu. Odpovídali ženy i muži starší 18ti let, kteří svůj trest vykonávali ve věznicích na území České republiky. Otázky na které respondenti odpovídali jsou níže rozepsány, jednotlivě číslovány a tučně zvýrazněny. Odpovědi dotazovaných jsou autenticky doslovně, detailně vypsány a rozlišeny kurzívou od otázek. Jednotlivé rozhovory jsou rozlišeny písmeny a podle pohlaví. Pro lepší identifikaci, rozlišení jednotlivých osob autorka zpracovala níže tabulku, kde jsou dotazování rozlišení čísla a je uvedeno, jak dlouho byli ve výkonu trestu odnětí svobody, kolikrát se v tomto trestu v minulosti nacházeli, pohlaví, místo VTOS a důvod uvěznění.

Respondentům byly na začátku položeny 4 identifikačního charakteru. Tyto otázky jsou níže v bodech rozepsány a následné odpovědi respondentů na tyto otázky jsou zpracovány níže v tabulce č. 3. Následně jim bylo položeno 19 otevřených otázek, které se zabývají prožíváním výkonu trestu odnětí svobody a důsledky, které v nich zůstali díky uvěznění.

Otázky identifikačního charakteru:

- Jak dlouho jste byl/a ve VTOS?
- Kolikrát Vám byl uložen VTOS?
- V jaké zemi jste VTOS absolvoval/a?
- Za jakou trestnou činnost Vám byl VTOS uložen?

Tabulka č. 3 – přehled respondentů, kteří odpovídali na otázky

Přehled respondentů					
Pořadí	Pohlaví	Délka VTOS	Kolikrát	Místo VTOS	Důvod VTOS
Respondent 1	muž	1,5 roku a znovu 1,5 roku	2x	ČR	neplacení výživného, podvody
Respondent 2	muž	6 měsíců	1x	ČR	drogová kriminalita, krádeže
Respondent 3	muž	3 roky	1x	ČR	drogová kriminalita, distribuce
Respondent 4	žena	3 roky v ČR, 3 roky v Německu	2x	ČR Německo	drogová kriminalita, krádeže
Respondent 5	muž	6 let a 2 měsíce	1x	ČR	drogová kriminalita, těžké ublížení na zdraví, loupež
Respondent 6	muž	4 roky	1x	ČR	drogová kriminalita, distribuce, pěstování THC, nehoda pod vlivem alkoholu a drog

zdroj vlastní

7.2 Vyhodnocení rozhovorů

Na základě charakteru otázek jsou dále v této práci rozděleny do kategorií, pro lepší orientaci. U každé kategorie je uvedeno číslo/a otázek, kterých se daná kategorie týká. Autorka shrne a vyhodnotí odpovědi respondentů podle jednotlivých kategorií, tak aby bylo patrné, čeho se dané odpovědi týkají a co z nich vyplývá – co bylo zjištěno. Kompletní přepisy odpovědí respondentů jsou uvedeny v příloze č. I. Otázky jsou číslovány a zvýrazněny tučným písmem. Odpovědi respondentů jsou odděleny kurzívou v uvozovkách. Jednotlivé odpovědi respondentů jsou od sebe odlišeny čísly a tučným písmem.

Prožívání VTOS

- Viz příloha č. I – otázky č.: 1,2

Přístup zaměstnanců Vězeňské služby ČR k odsouzeným osobám, vězeňské prostředí, režim

- Viz příloha č. otázky I – č.: 3, 4

Závislosti na drogách, alkoholu, nelegální činnost ve vězeňském kolektivu

- Viz příloha č. I – otázky č.: 5, 6, 7

Výstupní oddělení

- Viz příloha č. I – otázka č.: 8

Propuštění z VTOS, problematika bydlení

- Viz příloha č. I – otázky č.: 9, 13

Práce během VTOS, problematika zaměstnání po propuštění z VTOS

- Viz příloha č. I – otázky č.: 10, 11, 12

Sociální prostředí po návratu z VTOS

- Viz příloha č. I - otázka č.: 14

Role-důležitost rodiny při výkonu a po propuštění

- Viz příloha č. I – otázka č.: 15

Důsledky VTOS

- Viz příloha č. I – otázky č.: 16, 17, 18, 19

Prožívání VTOS

První kategorie otázek byla do rozhovoru zařazena z důvodu zjištění emocí odsouzených osob, jak se staví k faktu, že budou odstřiženy po určitou dobu od svobodného života. Dále aby zmínili, co pro ně bylo nejnáročnější při nástupu do VTOS.

Všichni dotazovaní uvedli, že pociťovali depresivní stavy, úzkosti, bezmoc, dopad tvrdé reality, lítost. Nikdo z dotazovaných neprožíval nástup do VTOS pozitivně. Vícekrát byly zmíněné obavy, strach z neznáma. Dále bylo zmíněno ze strany respondentů úzkost ze ztráty svobody a odloučení od rodiny, problematika ve zvykání na vězeňský režim, ztráta kamarádů.

Jediná dotazovaná žena respondentka č. 4 (viz příloha č. I) uvedla, že pro ní byl nástup velmi těžký z pozice závislosti na drogách, alkoholu. Prožívala abstinenci příznaky. Dále žena uvádí, že pro ni bylo velmi nepříjemné, být najednou s ostatními v jedné místnosti (cele) a celkově si zvyknout na dle autorova názoru tvrdý režim vězeňského prostředí. Žena také uvedla, že zažívala ze strany ostatních žen, které byly romského původu psychickou šikanu a rasismus. Zajímavé je, že žena měla v minulosti zkušenost i s odsouzením v Německu, kdy uvěznění v zahraničí hodnotí oproti uvěznění v ČR velmi kladně. Konkrétně jako velký a příjemnější rozdíl uvádí, že v Německu byla sama na cele, dostala finanční prostředky, měla rádio nebo televizi na cele. Jako zápor uvedla jazykovou bariéru, nebo že Německé ženy jí neměly rády a nechtěli jí přijmout mezi sebe. Respondent č. 5 (viz příloha č. I) zmínil, že prožíval velký strach o svůj život, nejistotu z důvodu, že jeho spoluvězni byli uvěznění za velmi závažné TČ, jako příklad uvedl vrahy. Po dobu odsouzení byl on sám fyzicky napaden a svůj respekt si musel dobýt fyzickým útokem.

Přístup zaměstnanců Vězeňské služby ČR k odsouzeným osobám, vězeňské prostředí, režim

Tato kategorie otázek, byla respondentům položena z důvodu zjištění, jak s nimi spolupracovali zaměstnanci věznice, jak jim pomáhali k jejich nápravě a k navrácení do řádného života. Dále autorka zjišťovala, zda vězeňské prostředí, režim zanechali nějaké následky do budoucího svobodného života.

Všech 6 respondentů přístup vězeňského personálu hodnotí velmi negativně (viz příloha č. I). Všichni uvedli, že vězeňský personál s nimi nijak nepracoval a když už ano, bylo to z iniciativy právě daných respondentů. Nikdo si jich nevšímal, nepracoval s nimi. Ti kteří byli prokazatelně závislí na drogách se jim dostalo ochranné léčby, či nějaká

zvláštní pomoc v tomto ohledu. Respondent č. 3 uvedl, že i závislost na drogách byl nucen řešit z vlastní iniciativy – sám si zjistit programy, které daná věznice nabízí a přihlásit se. Jediný on se díky programu ZZZ (zastav se, zamysli se, změň se) dostal na specializované pracoviště, kde je spolupráce s terapeutem. On sám tento program hodnotí velice kladně, že mu pomohl do budoucího řádného života. Žena uvádí, že ona se setkala se zaměstnanci organizací, nebo doléčovacích center ohledně drog a ti jí pomohli v nápravě. Pomoc od organizace respondentka hodnotí velmi kladně a označující za velmi přínosnou v její resocializaci. Respondent č. 5 (viz příloha č. I) zmiňuje výstupní oddělení jako pomoc do budoucího řádného života. Také uvádí, že sám od sebe chtěl chodit k psycholožce, ale povedlo se mu to jen občas, protože z její strany se zájem nedostavoval, nebo uvedl, že na něj zapomněla. Přitom sezení, které s psycholožkou absolvoval zhodnotil kladně a přínosně. Také zmínil pochvaly, které se snažil sbírat, ale po zjištění, že vlastně mu nejsou přínosné o pochvaly ztratil zájem. Stejně jako respondent č. 3 tak i respondent č. 5 (viz příloha č. I) absolvoval program ZZZ a také ho hodnotí kladně. Autorku zaujal respondent č. 6 (viz příloha č. I), který uvedl, že jemu bylo výslovně u soudu nařízeno, že na něj má být po dobu VTOS vyvíjen výchovný program, což se nestalo po celou dobu výkonu trestu. Stejně jako respondent č. 5 tak i respondent č. 6 (viz příloha č. I) sbíral pochvaly a po nevyhovění ze strany personálu pochvaly přestal sbírat.

Mnozí respondenti zmiňují trvalý strach, který si přenesli z vězení do každodenního života. Respondent č. 2 (viz příloha č. I) například popisuje noční můry a problém s usínáním, které souvisejí s pocitem ohrožení a strachu z ostatních vězňů. Respondent č. 5 (viz příloha č. I) sdílí podobný zážitek, kdy ve svých snech a ve vědomí stále nese obavy z nebezpečných lidí, které potkal ve vězení. Tyto prožitky naznačují, že vězení může mít dlouhodobý dopad na duševní zdraví, zejména pokud se jednotlivci nedokážou vyrovnat s tím, co zažili.

Dále se autorka domnívá, že zkušenost s různými sociálními skupinami ve vězení, která vyplývá z odpovědí respondentů měla zásadní vliv na postoje respondentů k určitému etnickému nebo sociálnímu prostředí. Respondentka č. 4 (viz příloha č. I) se například potýkala s šikanou ze strany romských odsouzených žen, což výrazně ovlivnilo její vztah k této komunitě. Respondent č. 5 (viz příloha č. I) přiznává, že během svého pobytu ve vězení si vytvořil averzi k lidem romského původu, a to na základě negativních zkušeností stejně jako respondentka č. 4 (viz příloha č. I). Tento typ negativní zkušenosti může, dle autorky názoru mít dlouhodobý negativní dopad na mezilidské vztahy i po propuštění. Dále někteří respondenti uvedli, že se neradi vyskytují mezi více lidmi a je

jim to velmi nepříjemné, což může mít za následek špatný kolektiv ve vězeňském prostředí.

Také někteří respondenti zmínili, že si přenesli do běžného života nějaké návyky a chování z vězení. Respondent č. 3 (viz příloha č. I) například zmiňuje, že si z vězení přinesl zvyk rychle sníst jídlo a brzkého vstávání, což svědčí o tom, jak intenzivní a rutinní život ve vězení může ovlivnit každodenní chování. Tyto návyky mohou být pro jedince i nadále problémové.

Závislosti na drogách, alkoholu, nelegální činnost ve vězeňském kolektivu

Za cíl si tato kategorie otázek pokládala zjistit, zda byli respondenti aktivní uživatelé drog a alkoholu a jaké byly zkušenosti jednotlivců s drogami během VTOS. Případně jaký byl dopad těchto zkušeností na jejich život po propuštění. Dále za účelem zjištění, zda existuje souvislost mezi páčáním trestné činnosti a užívání drog, zároveň identifikovat jestli existuje nelegální činnost mezi vězni v podobě užívání drog, či léků na předpis na což poukazuje použitá literatura v teoretické části.

Autorka se domnívá, že vzhledem k tomu, že všichni dotazovaní odpověděli, že byli aktivní uživatelé drog či alkoholu na svobodě včetně toho, že téměř všichni spáchali trest související s drogovou kriminalitou, bude páčání trestné činnosti pravděpodobně úzce souviset s jejich závislostmi. Vězeňské prostředí pak pro některé představovalo výzvu v podobě udržování abstinence, zatímco jiní se s těmito závislostmi potýkali i ve vězení, kde byly dostupné nejen nelegální drogy, ale i léky na předpis.

Ve vězeňském prostředí se většina respondentů setkala s obchodem s drogami nebo léky na předpis. Někteří, jako respondent č. 1 (viz příloha č. I), aktivně užívali léky na předpis, a to nejen kvůli abstinčním příznakům, ale i jako způsob, jak si „zajistit rozptýlení“, nebo se vyrovnat s těžkými podmínkami vězení. Respondent č. 2 (viz příloha č. I) se setkal s nabídkou léků, ale z obavy před dalším zneužíváním a obchodem s léky je odmítl. Někteří, jako respondent č. 5 (viz příloha č. I), přiznávají, že užívali drogy i ve vězení, aby se psychicky vyrovnali s těžkými podmínkami vězení.

Na otázku, zda drogy či léky zanechali nějaké následky do budoucího života respondentů byli reakce respondentů různé. Někteří, jako respondent č. 3 (viz příloha č. I), zůstali abstinenti a vnímali svůj pobyt ve vězení jako formu detoxikace od drog. Respondent č. 2 (viz příloha č. I), který se v současnosti léčí ze závislosti, uvedl, že během trestu nikdy žádné drogy neužíval a pokračuje v léčbě. Respondentka č. 4 (viz příloha č. I) zmiňuje, že i když ve vězení užívala drogy, dokázala se vyhnout návratu k závislosti po propuštění, protože vyhledala pomoc a pokračovala v léčbě. Naopak respondent č. 1

(viz příloha č. I) přiznává, že po propuštění se vrátil k užívání drog, což ukazuje, jak těžké je pro některé osoby zbavit se závislosti sám bez odborné pomoci.

Zajímavé srovnání poskytla autorce této práce respondentka č. 4 (viz příloha č. I), která srovnala, jak to bylo s drogami v Německu a jak v ČR. Respondentka uvedla, že v problematice drog je věznice v ČR přísnější.

Výstupní oddělení

Otázka tohoto typu, byla položena z důvodu zjištění, jaký vliv má nebo mělo výstupní oddělení na přípravu jednotlivce na život po propuštění ze zařízení. Zároveň cílem této otázky bylo zjistit, zda výstupní oddělení je přínosné pro odsouzené a zda program, který je nastavený na tomto oddělení může být klíčový v jejich úspěšné reintegraci do řádného života.

V odpovědích na otázku, zda respondenti navštívili výstupní oddělení a zda to pro ně bylo přínosné pro návrat do svobodného života, většina uvedla, že na výstupním oddělení nebyla. Důvody zahrnovaly přechod do jiných zařízení, jako léčebna, specializované oddělení nebo odvykací program. Pouze respondent č. 5 (viz příloha č. I) uvedl, že na výstupním oddělení byl, a zdůraznil, že to pro něj bylo přínosné. Získal zde praktické dovednosti potřebné pro život na svobodě, jako je používání mobilu, cestování veřejnou dopravou, vaření, praní nebo žehlení. Také absolvoval různé pohovory s psychology, což mu pomohlo lépe se připravit na život mimo zařízení.

Propuštění z VTOS, problematika bydlení

Cílem těchto otázek bylo zmapovat, jak respondenti vnímali svůj přechod do svobodného života po propuštění z VTOS, jakým výzvám byli nuceni čelit při zajišťování bydlení a jakým způsobem se orientovali v nových podmínkách. Tyto otázky mají za úkol pomoci více pochopit, zda měli respondenti podporu při reintegraci např. od rodiny nebo organizací, jak se vyrovnávali s praktickými a emocionálními aspekty návratu do společnosti.

Účastníci rozhovoru uvádí různé zkušenosti s návratem do běžného života po propuštění z VTOS, které byly většinou obtížné a plné obav (viz příloha č. I). Někteří z nich se cítili psychicky ztraceni a neschopní přizpůsobit se svobodě po letech ve vězení. Měli obavy z recidivy, ze ztráty orientace ve změněném prostředí nebo strach z neúspěchu. Někteří se báli opětovného pádu do závislostí, jiní se potýkali s problémy při hledání bydlení, neboť neměli stabilní podporu od rodiny.

Co se týče bydlení, většina propuštěných měla nějakou formu podpory – ať už ze strany rodiny, bývalých partnerů/partnerek nebo organizací jako je např. RUBIKON, kteří jim pomohli najít místo k bydlení a vrátit se zpět do běžného života. Bez této pomoci, jak uvedli někteří z nich by byli vystaveni reálnému nebezpečí, že skončí na ulici. Celkově se i ti, kteří měli oporu, cítili zpočátku osamocení a zmatení z faktu, jak začít žít normální život, zejména když se museli přizpůsobit novému prostředí a běžným každodenním činnostem, jako je např. práce nebo setkávání s ostatními lidmi.

Práce během VTOS, problematika zaměstnání po propuštění z VTOS

Záměr těchto otázek bylo zjistit, jaké zkušenosti měli respondenti při hledání zaměstnání po propuštění z VTOS, zejména s ohledem na degradaci spojenou s trestním záznamem. Otázky se také zaměřovaly na pracovní zkušenosti získané během VTOS a jestli jim byly přínosné při adaptaci na pracovní život na svobodě. Dále měli za úkol prozkoumat, zda-li se dotazovaní obrátili na nějaké organizace ohledně nalezení zaměstnání, případně jaké organizace se na tom podíleli.

Z odpovědí vyplývá (viz příloha č. I), že po propuštění se většina respondentů potýkala s obtížemi při hledání zaměstnání kvůli záznamu v rejstříku trestů. Někteří se rozhodli obrátit se na organizace při hledání práce. Tato skupina vždy zmínila organizaci RUBIKON, kteří jim našli práci kde jejich trestní minulost nebyla problémem. Ti, kteří hledali práci sami, často narazili na odmítnutí nebo negativní přístup zaměstnavatelů, kteří je po zmínce o vězení nepřijali.

Co se týče práce ve VTOS, některým to pomohlo získat pracovní návyky, což usnadnilo jejich přechod do pracovního života na svobodě. Práce během výkonu jim pomohla získat např. každodenní rutinu, zkušenosti nebo uvědomění důležitosti pracovat. Odsouzení, kteří využili možnost pracovat, považovali tuto zkušenost za užitečnou pro svůj následný řádný život. Také z rozhovorů je zřejmé, že organizace RUBIKON sehrála klíčovou roli v jejich reintegraci a pomohly jim najít stabilní zaměstnání.

Sociální prostředí po návratu z VTOS

Cílem této otázky bylo zjistit, jakým způsobem okolí (rodina, přátelé a známí) reagovalo na návrat jedince do běžného života po propuštění z VTOS, a to s ohledem na fakt, že osoba byla ve VTOS. Otázka se zaměřuje na možné změny v sociálních vztazích, předsudky, podporu či odmítnutí ze strany blízkých osob. Zároveň jak emocionálně možná skutečnost zasáhla jedince, který se setkal s odsouzením ze strany někoho blízkého.

Odpovědi (viz příloha č. I) ukázali poměrně velkou stigmatizaci a negativní reakce ze strany rodiny, přátel a širšího sociálního okruhu. Někteří se setkali s odmítnutí, urážkami nebo i úplnému přerušení kontaktu, zejména ze strany rodiny, kteří uvedli jako důvod obavy z minulosti propuštěných. Někteří se museli vyrovnat s tím, že získali nálepku „kriminálníky“ nebo „odpad“, což je dle jejich reakce zasáhlo. Druzí svoji minulost skrývají, protože se bojí negativní reakce. Naopak pár respondentů uvedlo, že jejich rodina je podporovala a neodsuzovala, což bylo pro ně povzbudivé. Celkově je jejich zkušenost s návratem do běžného života komplikována díky neochotě blízkých akceptovat jejich minulost.

Role-důležitost rodiny při výkonu a po propuštění

Otázka týkající se rodiny propuštěných osob z VTOS byla položena za účelem zjištění, jakým způsobem, v jaké míře rodina podporovala respondenta během výkonu trestu a po návratu. Dále si kladla za úkol zjistit, jestli kontakt s rodinou po dobu VTOS a při následné adaptaci na život po výkonu jim byl nápomocen.

Z výzkumných rozhovorů (viz příloha č. I) bylo zjištěno, že rodina hrála v životě respondentů během a po výkonu trestu značnou roli. Psychická a finanční podpora byla pro většinu z nich nezbytná, ať už formou dopisů, telefonátů, balíků nebo návštěv. Někteří oceňovali, že rodina je neodsoudila, naopak je podporovala v těžkých chvílích. Po návratu respondenti uvedli, že byla rodina nápomocna zejména s bydlením a financemi. Někteří zmínili, že museli mnoho věcí zařídit sami, což považovali za důležité pro jejich řádný život. U některých respondentů však došlo k odmítnutí, nebo ignorování ze strany některých členů rodiny což hodnotili jako bolestivé pro jejich osobu, ale zároveň to posílilo jejich motivaci k změně. Z odpovědí na tuto otázku vyplynulo, že rodinná podpora byla vnímána jako klíčová pro úspěšnou reintegraci a zlepšení jejich života po návratu na svobodu.

Důsledky VTOS

Cílem těchto otázek bylo zjistit, jaký dopad měl VTOS na případné partnerské vztahy, psychické a sociální zdraví jednotlivců, a jaké faktory je motivují k zamezení opakování trestné činnosti po propuštění. Odpovědi respondentů měli za úkol poskytnout vhled do emocionálních a sociálních důsledků, které v nich vězení zanechalo, nebo jak ovlivnilo jejich psychické zdraví.

Pro většinu respondentů mělo vězení negativní vliv na jejich partnerské vztahy, které měli před nástupem do VTOS. Někteří ztratili partnery z důvodu uvěznění.

Nejčastěji bylo řečeno, že nechtěli čekat na jejich návrat. Jako další psychickou újmu bylo často zmíněno narušený vztah s dětmi, který se doposud nepodařilo narovnat, což u některých respondentů zapříčinilo výčitky a lítost nad tím, jak vězení ovlivnilo jejich vztahy, zejména s dětmi. Dle některých odpovědí na ně nahlíží jako na "špatné" osoby.

Také tyto otázky ukázaly, že respondenti na sobě pozorují různé psychické problémy, jako jsou úzkosti, deprese, výčitky svědomí a noční můry o vězení. Někteří měli problémy se spánkem a přetrvávající strach z lidí, větších kolektivů. Ztráta svobody, trauma z vězení a problémy s adaptací na svobodný život byly hlavními faktory ovlivňujícími jejich psychiku. Někteří dokonce zmínili zdravotní problémy, jako jsou žaludeční vředy. Část z nich vyhledala psychologickou nebo psychiatrickou pomoc, právě kvůli depresím nebo úzkostem. Jiní se snažili s problémy vyrovnat sami.

Závěr

Tato bakalářská práce se zaměřila na analýzu psychických a sociálních důsledků výkonu trestu odnětí svobody na jednotlivce, zejména na jejich vztahy, psychické zdraví a schopnost reintegrace do společnosti po propuštění. Zda se cítí po této náročné zkušenosti nějakým způsobem ovlivnění i v současnosti. Výzkum se rovněž zabýval vlivem vězeňského prostředí na chování odsouzených, jejich vztahy s vězeňským personálem, případné partnerské vztahy, psychické a sociální zdraví jednotlivců, a jaké faktory je motivují k zamezení opakování trestné činnosti po propuštění.

Dílčím cílem bylo prozkoumat problematiku závislosti na drogách, alkoholu během a po výkonu trestu. Dále za účelem zjištění, jestli měl tento typ zkušeností dopad na jejich život po propuštění. Autorka tento dílčí cíl zvolila za účelem prozkoumání, zda existuje souvislost mezi pácháním trestné činnosti a užíváním drog, nebo alkoholu a zároveň identifikovat, zda mezi vězni dochází k nelegálním činnostem, jako je užívání drog nebo zneužívání léků na předpis.

Z výsledků rozhovorů s respondenty vyplývá, že většina odsouzených procházela při nástupu do VTOS silnými emocemi, jako jsou deprese, úzkosti a strach z neznáma. Vězeňský režim, včetně odloučení od rodiny a přizpůsobení se novým podmínkám, byl pro všechny respondenty výzvou, která zanechala trvalé následky. Autorka navrhuje řešení pro tuto problematiku:

- **Zprostředkování kontaktu s rodinou:**

Možnost kontaktu s blízkými v prvních týdnech může pomoci zmírnit psychický šok z odloučení a podpořit vězně. Například formou videohovorů nebo korespondence.

- **Empatičtější přístup ze strany zaměstnanců:**

Více lidský přístup k nově uvězněným by mohl snížit strach a úzkosti z uvěznění. Více je seznámit, co se s nimi bude dál dít. Popsat jak to ve věznici funguje, co je bude čekat, na co si třeba mají dát pozor, jak se chovat k ostatním, aby ho v pořádku mezi sebe přijali. Upozornit je na možné problémy v kolektivu jako jsou krádeže věcí, napadení, výskyt drog. Podpořit je při nástupu do výkonu trestu. V tématu týkající se přístupu zaměstnanců, většina respondentů ho hodnotila velmi negativně, přičemž někteří museli aktivně z vlastní iniciativy hledat pomoc, pokud chtěli vyřešit své problémy, jako je závislost na drogách či alkoholu. Z výzkumu tedy vyplývá, že celkový přístup vězeňského personálu nepřispěl u dotazovaných k efektivní resocializaci. Zkušenosti s drogami - závislost byla často faktorem, který ovlivnil nejen trestnou činnost, ale i samotný výkon trestu. Skoro všichni dotazovaní se potýkali s nelegálními aktivitami v podobě obchodu s drogami

a léky na předpis, ať už jako aktéři, či jim byly drogy, léky nabízeny. Zatímco někteří se během výkonu trestu detoxikovali a úspěšně zvládli abstinenci, jiní se po propuštění k závislosti vrátili. Tento fakt podtrhuje obtížnost udržení abstinence bez odborné pomoci a podpory po propuštění. Autorka navrhuje řešení pro tuto problematiku:

- **Zlepšení přístupu zaměstnanců:**

Více se vězňům věnovat, nabízet jim možnosti, jak můžou svoji závislost řešit. Zmínit jim jaké detoxikační programy věznice nabízí, podpořit je v tom, aby se do programu zapojili. Pomoc jim s přihlášením do programu. Mluvit s nimi o tom, že drogy jsou špatné. Dostatečně je motivovat např. formou odměn, aby se vyvarovali užívání a obchodování s drogami ve věznici. Vytvořit si důvěrný a plnohodnotný vztah s uvězněnými, aby případné držení drog ostatních nahlásil, udělit mu za to odměnu.

- **Pomoc po propuštění:**

Zajistit závislému po propuštění program či odborníka specializovaný na detoxikaci, který bude nadále pomáhat zvládat závislost.

- **Zaměřit se více na kontrolu návštěv:**

Zpřísnit více kontroly osob, který přicházejí na návštěvy. Používání testovacích proužků, výtěrů z rukou či z oblečení návštěvníků. Prohlídky pomocí služebních psů. Zavést návštěvy formou videohovorů, tím by se dal omezit počet osob, které věznici navštíví.

- **Udělovat předmětné odměny za abstinenci:**

Pravidelně vězněného testovat a pokud bude jeho testování negativní za určité období udělovat mu předmětné odměny, které pro ně budou motivací. Tyto návrhy by mohly vést k úspěšné regulaci drog za mřížemi. Významným zjištěním bylo, že VTOS měl negativní dopad na partnerské vztahy a vztahy s potomky, dokonce u některých je vztah s potmkou trvale narušen i dlouhou dobu po propuštění. Kdy bylo zjištěno, že VTOS má obrovský vliv na rodinu odsouzeného a zároveň je rodina klíčová pro úspěšnou reintegraci a průběh samotného výkonu trestu. Kromě toho se většina z nich potýkala s dlouhodobými psychickými problémy, jako jsou deprese, úzkosti a noční můry, které měly přetrvávající vliv na jejich schopnost adaptace na normální život. Respondenti uvádí, že tyto psychické stavy má za následek výkon trestu. V otázce týkající se rodiny odsouzených, autorka navrhuje:

- **Posílení kontaktu s partnery a potomky:**

Zavedení videohovorů nebo častějších návštěv pod dohledem – zejména pro rodiče s nezletilými dětmi.

- **Vzdělávání a poradenství pro rodinné příslušníky**

Programy zaměřené na to, jak udržet vztah s vězněnou osobou, zvládat stres, trauma a připravit se na návrat člena rodiny z výkonu trestu. Jak mu pomáhat v úspěšném zvládnutí VTOS a reintegraci po propuštění.

- **Zvýšení dostupnosti odborného personálu**

Vězeňská zařízení by měla mít dostatek psychologů, terapeutů a sociálních pracovníků, aby každý uvězněný, který se bude potýkat s duševními problémy si mohl říct o pomoc. Posílení rodinného vztahu by vedlo ke zlepšení psychického stavu odsouzeného a motivaci vést řádný život.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

1. BAJCURA, Ladislav. *Práva vězně od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1999. 160 s. ISBN 80-7169-722-9.
2. ČERNÍKOVÁ, Věra. *Sociální ochrana: kriminologický pohled na terciární prevenci*. Praha: Policejní akademie ČR, 2005. 208 s. ISBN 80-7251-210-9.
3. ČERNÍKOVÁ, Věra. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 184 s. ISBN 978-80-7380-138-0.
4. HÁLA, Josef. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 2. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2006. 183 s. ISBN 80-86708-30-6.
5. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. vyd. Praha: Leges, 2022. 1040 s. ISBN 978-80-7502-576-0.
6. JŮZL, Miloslav. *Penitenciaristika jako věda žalární*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2017. 240 s. ISBN 978-80-7452-129-4.
7. LINES, Rick et al. *Výměna jehel ve věznicích: poznatky z komplexního přehledu mezinárodních údajů a zkušeností*. Praha: Úřad vlády ČR, 2006. 60 s. ISBN 80-86734-83-8.
8. MAŘÁDEK, Vladimír. *Výkladový slovník penologie*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2003. 120 s. ISBN 80-7042-311-7.
9. NETÍK, Karel; NETÍKOVÁ, Dana; HÁJEK, Stanislav. *Psychologie v právu: úvod do forenzní psychologie*. Praha: C. H. Beck, 1997. 150 s. ISBN 80-7179-177-6.
10. RASZKOVÁ, Tereza; HOFERKOVÁ, Stanislava. *Kapitoly z penologie I – vězeňství*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2018. 146 s. ISBN 978-80-7435-703-9.
11. SHEWAN, David; DAVIES, John B. *Drug Use in Prisons*. London: Routledge, 2000. 233 s. ISBN 978-90-5823-003-3.
12. SLAVOMIL, Fischer; ŠKODA, Jiří. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha: Grada Publishing, 2009. 218 s. ISBN 978-80-247-2781-3.
13. SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie I: úvod do teorie trestu a trestání*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. 118 s. ISBN 978-80-7372-250-0.

14. SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie II: teorie a praxe zacházení s vězňnými*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. 122 s. ISBN 978-80-7372-251-7.
15. SOCHŮREK, Jan. *Nástin vybraných problémů forenzní psychologie II: speciální část*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2002. 132 s. ISBN 80-7083-646-2.
16. ŠTERN, Pavel; OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka; DOUBRAVOVÁ, Dagmar. *Probace a mediaci: možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. 208 s. ISBN 978-80-7367-757-2.
17. ŠTĚRBA, Vladislav. *Penologie*. Praha: Armex Publishing, 2007. 168 s. ISBN 978-80-86795-48-5.
18. TOMÁŠEK, Jiří a kol. *Zaměstnání jako faktor desistence*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2017. 152 s. ISBN 978-80-7338-164-6.
19. VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. rozš. vyd. Praha: Portál, 2004. 870 s. ISBN 80-7178-802-3.
20. ZEMAN, Petr a kol. *Uživatelé drog ve vězení: hodnocení účinnosti terapeutických programů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. 120 s. ISBN 978-80-7338-180-6.

Elektronické zdroje

1. AUSPICIA. Recenzovaný vědecký časopis Vysoké školy evropských a regionálních studií [online]. České Budějovice: VŠERS, 2020 [cit. 2026-03-07]. Dostupné z WWW: <https://vsers.cz/recenzovany-vedecky-casopis-auspicia>.
2. ČESKÝ ROZHLAS. Počet vězňů roste, Česko má čtvrtou nejvyšší míru uvěznění v Evropské unii [online]. Praha: Český rozhlas, 2024 [cit. 2026-03-07]. Dostupné z WWW: <https://cesky.radio.cz/pocet-veznu-roste-cesko-ma-ctvrtou-nejvyssi-miru-uvezneni-v-evropske-unii-8781281>.
3. KILIESOVÁ, B. Asociace organizací v oblasti vězeňství – tisková zpráva [online]. Praha: AOOV, 2024 [cit. 2026-03-07]. Dostupné z WWW: <https://aoov.cz/wp-content/uploads/2024/04/03-TZ-AOOV-novela-trestniho-zakoniku-v-meziresortu.pdf>.
4. KRÍŠTOFOVÁ, L. Místo transgender lidí v rámci českého vězeňského systému. In Právní prostor [online]. 2026 [cit. 2026-03-07]. Dostupné z WWW: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ustavni-pravo/misto-transgender-lidi-v-ramci-ceskeho-vezenskeho-systemu>.

5. MALÝ, P. Soustava státního zastupitelství [online]. Brno, 2019 [cit. 2026-03-07]. Dostupné z WWW: <https://verejnazaloba.cz/tag/vezenstvi/>.
6. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. Koncepce vězeňství do roku 2025 [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR [cit. 2026-03-07]. Dostupné z WWW: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/ostatni/koncepce-vezenstvi.pdf>.
7. VÁVRA, L. O trestání v Česku. In Právní prostor [online]. 2024 [cit. 2026-03-07]. Dostupné z WWW: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/o-trestani-v-cesku>.
8. VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Justice je připravena na novelu trestního zákoníku [online]. Praha: VSČR, 2025 [cit. 2026-03-07]. Dostupné z WWW: <https://www.vs.gov.cz/clanky/detail/zmeny-v-trestnem-cinu-neplaceni-vyzivneho-zacnou-platit-1-ledna-justice-je-na-jejich-dopady-pripravena>.
9. VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Pokusy pašovat drogy do věznic jsou stále častější [online]. Praha: VSČR [cit. 2026-03-07]. Dostupné z WWW: <https://www.vscr.cz/clanky/detail/zachyt-zasilky-pervitinu-ve-veznici-valdice>.
10. VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Specializované resocializační programy [online]. Praha: VSČR [cit. 2026-03-07]. Dostupné z WWW: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-pardubice/sekce/specializovane-resocializacni-programy>.
11. VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Statistické údaje o stavu a složení vězněných osob ve vazebních věznicích, věznicích a ústavech pro výkon zabezpečovací detence od roku 2021–2024 [online]. Praha: VSČR, 2024 [cit. 2026-03-07]. Dostupné z WWW: <https://www.vscr.cz/sekce/rok-2024>.
12. VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Výhody zaměstnávání odsouzených osob [online]. Praha: VSČR [cit. 2026-03-07]. Dostupné z WWW: <https://www.vscr.cz/sekce/vyhody-zamestnavani-odsouzenych>.
13. VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Výstupní oddělení ve věznici [online]. Praha: VSČR [cit. 2026-03-07]. Dostupné z WWW: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-horni-slavkov/sekce/vystupni-oddeleni-ve-veznici>.

Legislativní dokumenty

1. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb. ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník. In Sbírka zákonů České republiky. 2009, částka 11, s. 354–464. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>.
2. ČESKO. Zákon č. 169/1999 Sb. ze dne 30. června 1999 o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. In Sbírka zákonů České republiky. 1999, částka 58, s. 2962–2980. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-169>.
3. ČESKO. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb. ze dne 21. prosince 1999, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. In Sbírka zákonů České republiky. 1999, částka 111, s. 7406–7422. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-345>.

Seznam zkratek

1. AOOV – Asociace organizací v oblasti vězenství
2. Sb. – sbírka zákonů
3. TČ – trestný čin
4. THC – Tetrahydrokanabinol (psychoaktivní látka z konopí)
5. VTOS – Výkon trestu odnětí svobody
6. ZZZ – program Zastav se, zamysli se, změň se ve VTOS

Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1: počet odsouzených včetně zabezpečovací detence od roku 2022 do 2025	15
Tabulka 2: počet odsouzených mladistvých od roku 2022 do 2025	16
Graf 1: počet odsouzených mladistvých od roku 2022 do 2025	16
Graf 2: počet odsouzených žen od roku 2022 do 2025	17
Graf 3: počet odsouzených mladistvých mužů od roku 2022 do 2025	17
Graf 4: počet odsouzených mladistvých žen od roku 2022 do 2025	18
Obrázek 1: dělení věznic, umístění jednotlivých věznic po ČR	22
Obrázek 2: výstupní oddělení ve věznici Kynšperk nad Ohří v ČR	30
Obrázek 3: výstupní oddělení ve věznici Kynšperk nad Ohří v ČR	31

Seznam příloh

Příloha č. I – Přepisy rozhovorů respondentů.....	60
---	----

8 Přílohy

Příloha č. I – Přepisy rozhovorů respondentů

Otázka č. 1: Jaké pocity jste prožíval/a po nástupu do výkonu trestu odnětí svobody (dále jen VTOS)?

Respondent č. 1: *“Ze začátku mi to bylo jedno, až potom jsem si začal uvědomovat, že budu ve vězení. Měl jsem depresivní a úzkostné stavy, bylo mi to líto a byl jsem naštvaný, že mě zavřeli kvůli rodině. Nevěděl jsem co se bude dál semnou dít.”*

Respondent č. 2: *„Díky vazbě, kde jsem nebyl poprvé, jsem věděl do čeho jdu. Na vazbě to bylo v pohodě, až po soudě jsem byl přepravován do věznice kdy jsem už prožíval blbé pocity. Měl jsem strach z ostatních vězňů, věděl jsem od táty jak to ve věznici chodí. Táta seděl 20 let. Což byla vlastně ve finále i moje výhoda, protože jsem se tam setkal s lidmi které jsem znal díky tátovi a byl jsem pod jejich dohledem a ochranou.“*

Respondent č. 3: *„První, co mě napadlo bylo, tak spadla klec. Měl jsem již dříve potyčky s policií, ale vždy jsem z toho nějak vyvázl, ale tentokrát, když už jsem byl zavřený na vazbě jsem si řekl, tak to už je hodně vážný. Dlouho jsem tomu nemohl uvěřit, myslel jsem si, že se mi to zdá, ale nezdálo. Pociťoval jsem strach, úzkost, bál jsem se, co semnou bude dál.“*

Respondentka č. 4: *„Bylo to strašný, měla jsem krize, protože jsem brala drogy a pila jsem hodně alkohol, bylo mi hrozně špatně. Na pokoji bylo semnou 5 holek, tak i to bylo hrozný. 2x denně jsme měli nárok na horkou vodu na kafe, koupat jsem se mohla 1x týdně a vůbec jsem na to nebyla zvyklá. Nic jsem neměla, tabák, kafe, takže jsem propadala depresím, hrozným stavům, abstákům. Nechtěla jsem tam být, nemohla jsem se s tím smířit a zvyknout si na to. Pak když jsem nastoupila do dalšího trestu do Německa, tak tam to bylo lepší, dostala jsem peníze, abych si tam mohla něco koupit a byla jsem sama na cele, protože jsem měla psychózu a deprese a v Německu na to berou více ohledy. Měla jsem v Německu televizi, rádio na pokoji, takže tam to bylo pro mě o dost lepší. Neprožívala jsem takové stavy, jako při nástupu v ČR.“*

Respondent č. 5: *„Spáchal jsem čin, který jsem si já sám říkal, že to nebude dobrý a že jestli si pro mě policajti přijedou, tak už se domu nevrátím no a taky se tak stalo. Skončil jsem na vazbě a tam už jsem věděl, že je to v háji. Najednou kolem mě jen tlusté, škaredé zdi, všude mříže no a tam jsem si uvědomil, že už prostě neodejdu. Neměl jsem co kouřit,*

jídlo jen občas. Hrozně mě ubíjel pocit, že jsem nevěděl co semnou bude, na jak dlouho půjdu sedět, kde budu sedět, prostě jsem nevěděl nic a propadal jsem dost úzkostem a zlým stavům díky tomu a psychika nebyla moc dobrá no. Pak mě soudkyně odsoudila a převezli mě do věznice. Když mě přivezli, tak jsem slyšel křik ostatních vězňů, kdy na mě křičeli různé nadávky a no nic hezkýho to nebylo a můžu říct, že jsem se začal dost bát, co se mi stane. Vezl jsem si sebou balík a hned jak jsem přišel na nástupní oddělení, tak jsem byl o něj okraden a nic mi nezbylo, takže mamka mi musela poslat nový jinak bych tam byl úplně v háji. Takže můj první rok byl hrozný, věděl jsem, že budu sedět 6 let a nemohl jsem se s tím smířit, byl jsem smutný, nelíbili se mi ty podmínky. Nechtěl jsem tam nic dělat, nechtěl jsem jíst, cvičit nic a to jsem docela silný emoční člověk, ale fakt ten první rok mě to hrozně zničilo. Po tom roce, už jsem se docela přizpůsobil a přijmul jsem to, že to prostě takhle je a že to musím nějak zvládnout. Každý rok to bylo vlastně lepší a lepší, už jsem si zvykl a dá se říct, že už mi to bylo, tak nějak jedno.”

Respondent č. 6: *„Nechtěl jsem tomu věřit, že je to pravda. Byl jsem na sebe naštvaný, cítil jsem vztek sám na sebe, věděl jsem, že si za to můžu sám. Dost jsem brečel a uvědomoval si, že vlastně sedím jen díky lidem, které jsem měl kolem sebe a kteří mě zradili. Takže těch prvních pár měsíců bylo fakt těžký. Už když jsem byl na vazbě, tak mi nikdo nic neřekl, nikdo semnou nemluvil věděl jsem od právníka, že to bude asi na delší dobu ale s jistotou nic nevíte. Tak to mě užíralo taky dost. Zkrátka není to, žádné veselé období. Pak když jsem se dostal do kriminálu, tak jsem se s tím snažil vyrovnat a nějak se tam co nejlépe adaptovat, abych to nějak přežil. Čím déle jsem tam byl tím lepší to bylo.”*

Otázka č. 2: Když se zpětně zamyslíte, co pro Vás bylo nejnáročnější při VTOS?

Respondent č. 1: *„Nejhorší bylo pro mě odloučení od rodiny a smíření, že nemám volnost. Uvědomil jsem si, že jsem ztratil svobodu.“*

Respondent č. 2: *„Nejhorší pro mě bylo opustit rodinu, hlavně sourozence a nevidět je. Hlavně asi nejhorší bylo, když jsem si uvědomil, že opravdu se nějakou dobu nepodívám ven a budu zavřený na nějaký čas.”*

Respondent č.3: *„Nejhorší pro mě bylo, že jsem neměl osud ve vlastních rukách. Na svobodě o sobě rozhodujete, když jste zavřený tak se vše řídí podle řádu, nemáte kontrolu nad svým životem, oni vám diktují kdy jíst, kdy spát, kdy se umýt, všechno se řídí podle nich. Ztratíte volnost, to bylo pro mě opravdu nejhorší.”*

Respondentka č. 4: „V Česku pro mě bylo strašně náročný, že po vazbě jsem byla na cele s 8 holkama, já jsem totiž nikdy nebyla ani na táboře ani ve škole v přírodě, jako malá takže na to vůbec nejsem zvyklá být s tolika lidmi. Já nejsem rasistka, ale dali mě na pokoj s cigánkami a já byla mezi nimi jediná bílá. Nijak fyzicky mě nešikanovaly, ale spíš psychicky, bavily se přede mnou jen cigánsky, abych jim nerozuměla, což bylo takový dost psychicky náročný pro mě. V Německu pro mě byla nejhorší ta jazyková bariéra, nikomu jsem ze začátku nerozuměla. Mezi sebou si o nás, kdo nebyl občan Německa povídali jako o cizákách a neměli nás tam moc rádi, což mi bylo taky hodně nepříjemný.”

Respondent č. 5: „Asi ta nejistota pro mě byla strašná. Furt jsem se o sebe bál, protože jsem seděl s vězni, kteří taky nedělali hezké věci například jsem se dostal i mezi vrahy. Taky jsem tam párkrát ze začátku dostal od těch, kteří tam byli dýl a měli tam už tu svoji komunitu a já byl nový no. Jednou jsem tenhle konflikt musel vyřešit, že jsem na jednoho spoluvězně chrstl horké kafe, naštěstí se mu nic nestalo, ale tím jsem si získal, aspoň trochu respekt, aby mi neubližovali. Další nejhorší bylo, když mi mamka nezvedala telefon a bál jsem se, co s ní je, protože byla už starší, takže mě hrozně štválo, že jí nemůžu jít zkontrolovat. Trápila mě strašně myšlenka, že mi stárne máma a jí sní nemůžu být, nemůžu pro ní být, nemůžu jí pomáhat. Potom vlastně, bylo ještě hrozně těžký, že jsem měl jako odměnu, že jsem mohl jít na chvilku domu a to bylo strašný. Brečel jsem, nechtěl jsem se vrátit, takže tahle odměna vlastně byla strašná.”

Respondent č. 6: „Nejhorší bylo to, že jsem byl mladý kluk. Užíval jsem si život s kamarády, díky vlastně činnostem za které mě pak zavřeli jsem měl dost peněz, takže jsem si užíval celkem dost. Pak bylo strašný oznámit mamce, která nic nevěděla a myslela si jaký jsem hodný kluk, že jdu sedět na 4 roky a za bouračku v autě, kterou jsem zavinil. Ze dne na den jsem přišel prostě o celý svůj život a věděl jsem, že až se jednou vrátím už to nikdy nebude takový jaký to bylo předtím. Cítil jsem se strašně sám, protože mě vlastně všichni opustili. Mamka to dlouho vstřebávala, segra taky a celá rodina. Delší dobu semnou nikdo nekomunikoval, přišel jsem o kamarády a následně se semnou pak rozešla i přítelkyně, takže fakt ten první cca rok jsem byl psychicky naprosto v hajzlu.”

Otázka č. 3: Jak Vám pomáhal, nebo Vás připravoval vězeňský personál na budoucí propuštění na svobodu?

Respondent č. 1: „Nikdo mi nepomáhal ani mě nepřipravoval. Jediné, co jsem řešil s vychovatelem byly návštěvy, přerušení trestu abych mohl s rodinou na 2 hodiny ven a poštu. Žádné sezení o tom, jak se mám chovat potom na svobodě jsem neměl.“

Respondent č. 2: „Já jsem se nijak nepřipravoval ve výkonu, protože po výkonu trestu jsem šel do léčebny v Bohnicích kvůli závislosti na drogách. Až tam jsem přemýšlel a říkal jsem si, že bych chtěl žít normálně najít si práci. Ale žádný personál mi nepomohl, nikdo mi nic neříkal, jak mám žít až mě pustí, všechno jsem si tak nějak uvědomil sám.“

Respondent č. 3: „Ve výkonu jsem žádal dvakrát o podmíněčné propuštění, ani jedno nevyšlo, tak potom jsem se začal sám zajímat o programy, které věznice nabízela třeba ohledně zaměstnání. Obrátil jsem se na Rubikon, napsal jsem jim dopis a dál jsem se sám začal zajímat o programy pro závislé na drogách, protože jsem byl závislý. Ze strany vězeňského personálu mi nikdo, žádnou možnost nějakého programu nenabídl, sám jsem za nimi furt chodil a tlačil na ně, že chci do nějakého programu, že se chci změnit. Nakonec díky tomu jsem se dostal do programu ZZZ, což je zastav se, zamysli se, změň se, který jsem celý absolvoval během výkonu a díky tomu jsem se dostal na tzv. specializované oddělení, kde vlastně je nějaké terapeutické působení, kde se vám věnuje personál. Tento program mi dost pomohl v tom, že jsem se chtěl změnit, nechtěl jsem už nikdy páchat trestnou činnost a nechtěl jsem už nikdy do vězení, ten program mi pomohl v tom, že po propuštění jsem měl jasno a věděl jsem co dělat pro to, abych se tam už nikdy nevrátil.“

Respondentka č. 4: „Když jsem byla v Čechách, tak jsem dostala i ochranou léčbu, kvůli drogám. Mezi tím jsem dostala psychózu a těžký deprese, takže jsem byla hodně na psychiatrii. Potom před propuštěním za mnou jezdili z doléčovacích center a dali mi různé brožurky a já sama jsem se jim ozvala a po propuštění jsem začala spolupracovat s jednou organizací. Hrozně mi to pomohlo, dali mi byt, pomohli mi najít práci a zařídit si řádný život. Já jsem vlastně od 14ti let brala drogy nepřetržitě, takže jsem vůbec neznala jaký život je být čistá, bylo pro mě hrozně těžké zařadit se do života bez drog a právě ta organizace mi strašně pomohla. Ale musela jsem sama vězeňský personál mi nic nenabídl, jen když přišli za námi ti z těch organizací, ale jinak semnou nikdo z vězeňského personálu nekomunikoval ohledně těchto věcí.“

Respondent č. 5: „Musel jsem se připravovat sám, tam vás nikdo na nic nepřipraví a jediný, co v tomhle systému funguje je výstupní oddělení. Já jsem sám od sebe chtěl

chodit k psychologce, tak tam jsem se dostal, ale musím říct, že jsem jí moc nezajímal, často mi sezení odřekla a nebo na mě zapomněla. Ale pomáhalo mi to snít občas mluvit, jinak jsem si sám hledal, něco, jak bych se mohl vzdělávat. Zažádal jsem, že bych si dodělal výuční list, hodně jsem si četl a cvičil. Chtěl jsem chodit na poslechový kroužek, ale protože jsem byl sám, tak jsem se furt rušil. Nikdo s váma prostě nepracoval, nikdo vám neříkal jak se teda máte chovat, aby to bylo v pohodě, nebo jak se máte změnit žádná interakce ze strany personálu nepřicházela. Pak jsem se sám přihlásil do programu ZZZ, což bylo zastav se, zamysli se, změň se, což bylo docela dobré, měl jsem sezení a vlastně mě učili jak žít řádný život pak po propuštění. V průběhu trestu jsem sbíral samé pochvaly, snažil jsem se a stejně mě soudkyně 2x nepustila na podmínku, takže pak jsem se přestal snažit. Chápu, že jsem měl násilné tresty a loupěž a kradl jsem na zakázky, ale když jsem se teda snažil změnit, sbíral jsem ty pochvaly, tak stejně nic, tak jsem to vzdal.”

Respondent č. 6: *„Nikdo se semnou o ničem nebavil, z mojí vlastní zkušenosti jste pro ně kus hadru, odpad a prostě nechtějí s váma nic mít. Bachaři vám řeknou ať je klid a pokud nebude ať si ho sjednáte sami mezi sebou a že pokud to bude muset řešit, tak že bude zle. Chovají se fakt hnusně, já to chápu byli jsme tam samý idioti, co si za to mohli sami, ale taky jsme lidi. Vypojovali nám elektriku, když někdo dělal bordel a podobně. Já jsem třeba od soudu dostal nařízeno, že jsem mladý a že v průběhu trestu na mě má být vyvíjen výchovný nátlak, že mám šanci na to se změnit. Po dobu celého trestu si mě nikdo ani nevšiml, nikdo nepřišel, nic mi neříkal a všechno, co jsem tak nějak chtěl tak jsem musel sám za nima chodit, že by bylo dobrý abych něco dělal a tak. Což mi teda přijde dost vtipný, protože všichni vám říkají, všude čtete, jak se vězni mění k lepšímu a jak se s nima pracuje, tak bohužel, ale realita taková není a když nechcete sám a sám nehledáte možnosti, tak vám tam nikdo nic nenabídne. Ve finále jsem sbíral samé pochvaly, protože jsem chtěl ven a snažil jsem se a když mi to několikrát zamítli, tak jsem se na to vykašlal, protože jsem neviděl důvod v tom se dál snažit o nějaké pochvaly, když vám to bylo naprosto k ničemu.”*

Otázka č. 4: Zanechal ve Vás nějaké změny či následky vězeňský režim, kolektiv vězeňské prostředí? Pokud ano jaké?

Respondent č. 1: *„Nezanechalo to ve mně nic, nechal jsem to všechno tam a uzavřel jsem to v sobě. Vězeňský kolektiv jsou idioti a díky nim nesnáším lidi víc a víc. Když nám občas bachař řekl, za co tu kdo sedí tak buď se nad tím mávlo rukou a nebo dostal bídu od ostatních, za to co udělal.“*

Respondent č. 2: „Nemám rád se vyskytovat mezi více lidmi. Hlavně se už nikdy nechci vidět s lidmi, kteří byli semnou ve vězení, protože se chovají strašně. Vadilo mi, že jsem se dostal mezi lidi, kteří seděli za mnohem horší trestný činy, než já. Měl jsem z toho blbý pocit u nich usínat a trávit s nimi veškerý volný čas. Vlastně jsem se jich bál, proto jsem byl rád, že jsem se tam potkal s nějakými spoluvězni mého táty, kteří mě chránili, jinak bych byl asi v háji. Do dneška mám problémy spát, budím se strachem, že spím mezi spoluvězni a že mi něco udělají, mám noční můry z toho.“

Respondent č. 3: „Naučil jsem se pít kávu, kterou jsem nikdy nepil. Zůstalo ve mně brzké vstávání i když mám volno, tak se pravidelně budím v hodinu, kdy jsem musel vstávat ve vězení. Také mi zůstalo, že hrozně rychle jím, protože tam všechno bylo hrozně v poklusu a nikdo s vámi neřešil, že ještě jíte. Občas se sám přistihnu, že použiju nějaké slovo, které jsem používali jako vězni mezi sebou.“

Respondentka č. 4: „Vězení mi sebralo sebevědomí díky těm cigánkám, šikanovaly mě, že jsem jim musela sbírat odpadky ze země a hrozně jsem se bála jim vzepřít, protože jich bylo hodně a všechny by se do mě pustily. Nebo, když jsem chtěla do sprchy a měly jsem všechny jen 2 hodiny na to, abychom se vysprchovaly, tak nás bílé holky nikdy nepustily dokud nebyly všechny cigánky vykoupané. Potom jsem byla s paní, která byla doživotně odsouzená, což bylo strašné, bála jsem se jí, že mi něco udělá, byla stará a byla tam už hodně dlouho měla svoje návyky, takže jsem se musela řídit podle ní. Vyčítám to personálu vězení a беру to jako jejich chybu a jejich vinu, že mě tam šikanovaly, protože mě dali jako jednu bílou, mezi cigánky a myslím si, že to věděly, že mě budou šikanovat. Žádala jsem o to aby mě přeřadili jinam, k jiným, holcám z důvodu šikany a pan vychovatel to nepovolil, že není důvod, takže to беру jako pochybení. Takže do dnes mám respekt z cigánek, pociťuju strach i teď do budoucna. Díky tomu, že jsem byla v kontaktu s cigánkami, tak jsem od nich pochytila jejich řeč a do dnes jí používám.“

Respondent č. 5: „Zanechalo to ve mně to, že mám averzi na romské lidi, protože tam to byli zlí lidi, takže to ve mně za těch 6 let zůstalo i když jsem vyloženě s černýma spory neměl, ale viděl jsem co tam komu dělají a mají tam ty svoje komunity. Možná taky proto, že jsem byl mezi bílými, kteří byli fakt hodně rasisti na černý, tak jsem byl s nimi. Sem tam mi zůstala nějaká vězeňská mluva, ale snažím se to nepoužívat. Ten strach ve mně taky trochu zůstal, občas se budím mám zlé sny o vězení, hlavně o spoluvězních, protože jsem byl s týpkem, který zabil svojí přítelkyni a vždycky mi tam ty spoluvězni vyprávěli, za co tam sedí a co provedli a tak něco ve mně zůstalo. Když jsem v kolektivu s lidmi, tak

kolikrát koukám na lidi a říkám si, jestli třeba mezi nimi není nějaký vrah nebo násilník, protože jsem fakt poznal lidi za těch 6 let ve vězení, kteří tam byli za vraždu a vypadali naprosto normálně a byli to v pohodě kluci.”

Respondent č. 6: *„Vlastně ani ne, protože já jsem se tam docela dobře uchytil a byl jsem tam mezi takovýma těma nadřazenýma vězněma, takže jsem snima mohl hrát karty, nikdo mi nic nedělal. Ze začátku to teda zkoušeli, ale tam si musíte respekt vydobýt jinak jste terčem šikany, což věřím, že asi pak někdo má docela dost hnusné následky. Je pravda, že ve mně ten vězeňský kolektiv zanechal, že si dávám víc pozor na lidi, protože tam byli borci, kteří vypadali naprosto v pohodě a seděli tam za hrozný věci. Sem tam jsem se bál usínat, ale když jsem se pak dostal mezi tu silnější partu, tak jsem věděl, že mi nic nehrozí. Jeden nepříjemný zážitek se mi vrací docela často, byl tam jeden kluk s náma a ten se pokusil o sebevraždu, pověsil se na prostěradle, naštěstí se ho povedlo zachránit, ale to nebylo nic hezkýho, ale chápu, že pro někoho to tam může být fakt hrozný a když se s tím nesmíříte, tak to nedáte.”*

Otázka č. 5: Užíval/a jste pravidelně drogy či alkohol před nástupem do VTOS?

Respondent č. 1: *„Ano, bral jsem drogy.“*

Respondent č. 2: *„Ano, bral jsem drogy i alkohol docela dost.“*

Respondent č. 3: *„Ano, byl jsem závislý na drogách.“*

Respondent č. 4: *„Ano, byla jsem závislá na alkoholu a drogách.”*

Respondent č. 5: *„Ano, byl jsem závislý na drogách.”*

Respondent č. 6: *„Ano, bral jsem drogy a alkohol docela ve velkém jsem taky pil.”*

Otázka č. 6: Setkal/a jste se ve vězeňském prostředí s nelegální činností v podobě drog/ obchodu s léky na předpis? Pokud ano užíval/a jste vy sám/ a nějaké drogy/léky ve vězení?

Respondent č 1: *„Ano, prodávali se tam léky, co měl kdo na předpis od lékaře. Sám jsem se s tím setkal, protože jsem nějaké léky užíval, abych zabil čas, protože tam je každý den úplně stejný. Než jsem nastoupil do věznice, byl jsem závislí na drogách, takže ty léky jsem si bral i z toho důvodu. Taky jsem je prodával, nebo vyměňoval třeba za tabák, kafe, protože tam je všechno v kantýně drahý a výplatu jsem měl jenom 1500,-.“*

Respondent č. 2: „Ano to je tam denně. Já jsem žádné léky místo drog nevyzkoušel. Nabízel mi doktor jestli nechci nějaké léky abych neměl abstáky, ale odmítl jsem to, protože jsem věděl, že ostatní by to po mě chtěli právě prodat. S léky se tam dost obchoduje, mění se za různé věci jako je tabák a tak. Ale abstáky jsem tam měl, bylo to těžký to zvládnout no bez drog.“

Respondent č. 3: „Ano setkal, prodávají se tam léky na předpis. Několikrát mi byli nabízené i drogy, které jsou normálně na svobodě. Já jsem nikdy nic neužil ve výkonu už hlavně z důvodu, že jsem seděl za drogový paragraf, takže jsem byl vícekrát testován na drogy a kdyby je u mě našli, byl bych tam déle, a to jsem nechtěl rozhodně riskovat, takže od této činnosti jsem se držel daleko.“

Respondentka č. 4: „Strašně se tam tohle dělo. Holky například dostávaly prášky za to, že těm jiným praly prádlo. V Německu je to ještě horší, tam je toho daleko víc. V Německu totiž, když u vás najdou drogy tak dostanete trest zůstat 42 dnů na pokoji, což není žádný trest, máte tam televizi a všechno. Takže v Německu jsem drogy brala i ve vězení. V Česku ne, protože tam jdete za trest do díry a tam je to strašný, nic tam není, nesmíte tam kouřit a postel máte přišroubovanou celý den na zdi a sundají vám jí jen večer na spaní. Měla jsem hrozný abstáky tady v Česku, tak jsem brala léky od lékaře na to.“

Respondent č. 5: „Ano setkal a vlastně díky tomu, že jsem si chtěl koupit pro sebe drogy tak jsem byl opět hned ze začátku trestu okraden o docela ne malé peníze. Vzali mi peníze a drogy jsem nedostal vůbec. Léky se tam taky dost často prodávali a ano obchodovalo se tam s nima, hlavně tramali a bylo to dost drahý. Hodně často si to kupují lidi, kteří byli závislý venku na opiátech. Já sám, jsem nějaké léky vyzkoušel, protože na svobodě jsem taky užíval drogy a nějaké abstáky na mě přišli no a tam se to těžko zvládá, aby se z toho člověk nezbláznil, tak jsem si občas něco ve vězení vzal.“

Respondent č. 6: „Jo, to je tam naprosto normální. Jedou tam jak drogy tak obchod s léky. Problém byl v tom, že když u nás na patře někdo měl v moči látky, tak ten trest padl na všechny kdo na tom patře byl, takže to bylo takový nepříjemný no. Ale každou chvíli vám tam někdo něco nabízí a vydělávají se tam tím peníze.“

Otázka č. 7: Pokud jste užil/a nějakou drogu či lék ve VTOS zanechalo to ve Vás nějaké následky do budoucího života?

Respondent č. 1: „Já jsem vyzkoušel a užíval léky, které měli ostatní lidi předepsané na deprese a teď venku už tyhle léky nevyhledávám. Ale vrátil jsem se zpět k drogám, protože ve vězení jsem nebyl čistý a neměl jsem správný detox jako který bych měl mít, protože jsem si bral ty léky.“

Respondent č. 2: „Nene, já jsem nic neužíval po dobu trestu a ani dnes už nic neberu, jsem stále v léčbě proti závislosti na drogách a daří se mi být čistý.“

Respondent č. 3: „Já jsem nikdy nic ve vězení nebral a bral jsem to jako takovou odvykačku od drog, drogy neužívám ani teď.“

Respondentka č. 4: „V Německu jsem drogy užívala a právě zanechalo to ve mně to, že jsem se bála, že až vyjdu na svobodu, že zase začnu fetovat a pít alkohol. Ale naštěstí to tak nedopadlo a vlastně asi i mi to pomohlo, protože jsem věděla, že už fetovat nechci, ale musela jsem vyhledat pomoc a pokračovat v léčbě, jinak bych to nezvládla.“

Respondent č. 5: „Ano vyzkoušel jsem, nějaké prášky, párkrát i drogy jako normálně venku, ale nezanechalo to ve mně nic. Spíš ten první rok, jsem si to bral abych to tam lépe zvládal po psychické stránce, protože je to tam fakt dost náročný na tu psychiku. Nezanechalo to ve mně nic, když jsem vylezl ven byl jsem rozhodnutý, že už nechci drogy brát a že chci být čistý.“

Respondent č. 6: „Já jsem nic neužíval, maximálně jsem se účastnil nějaké té přepravečky těch léků, kvůli třeba tabáku, ale to taky moc často ne. Chtěl jsem být čistej, abych šel co nejdříve domů.“

Otázka č. 8: Byl/a jste na výstupní oddělení? Pokud ano, bylo to pro Vás přínosné do svobodného života?

Respondent č. 1: „Ne nebyl jsem tam.“

Respondent č. 2: „Ne nebyl, protože jsem následně šel do Bohnic na léčbu.“

Respondent č. 3: „Nebyl, protože jsem odešel na specializované oddělení.“

Respondentka č. 4: „Nebyla jsem, protože jsem byla na odvykání od drog.“

Respondent č. 5: „Ano byl jsem tam. Řekl bych, že to pro mě bylo přínosné do budoucího života. Zkusil jsem si tam, jak budu žít na svobodě i tam semnou personál spolupracoval

a vysvětloval mi spoustu věcí, například užívání mobilu, jak budu jezdit autobusem. Učili mě prát, vařit jídlo, žehlit oblečení, měl jsem různé pohovory s psychology, takže tohle mi velmi pomohlo, že jsem vylezl a hned jsem věděl co a jak.”

Respondent č. 6: „*Ne nebyl jsem tam.*”

Otázka č. 9: Jak jste vnímal/a svůj návrat do běžného svobodného života po propuštění z VTOS?

Respondent č. 1: „*Strašně, nedával jsem to. Za ty roky jsem si zvykl na věznici a nevěděl jsem co mám dělat. Ještě 4 dny před propuštěním u mě našli telefon, který jsem měl v práci a skončil jsem na díře a celou dobu jsem se hrozně bál, protože jsem nevěděl jestli mě pustí a nebo tam budu muset zůstat. Nemohl jsem ani spát kvůli tomu telefonu. Vůbec jsem to psychicky nezvládal.*“

Respondent č. 2: „*Já jsem se hrozně těšil, až budu moct do Bohnic, pryč z věznice, protože v léčebně jsem věděl, že budu moct mít nějaké vycházky a tak. Ale celkově jsem se těšil až budu moct úplně na svobodu, ale ono to nějak nedopadlo a nebylo to nějaký potěšení, protože přišly jiné problémy. Nebylo to takový, jaký jsem očekával, ve finále to bylo hrozný v tom, že jsem vylezl ven a mohl jsem jít hned zpět za lidmi s kterými jsem fetoval, což bylo dost těžký a bál jsem se, že zase spadnu do drog, ale ustál jsem to.*“

Respondent č. 3: „*Já jsem měl štěstí, že jsem měl kam jít, takže jsem nemusel řešit jestli budu mít kde spát, nebo co jíst, takže jsem nepociťoval špatný pocit z toho, kde budu to bylo moc důležité. . Samozřejmě prvních pár měsíců, když jsem jel narvaným metrem jsem se cítil hrozně nesvůj, protože jste ve stísněném prostoru s více lidmi a vadilo mi, že tam bylo tolik lidí. Bál jsem se, přece jenom byl jsem dlouho mimo a spoustu věcí se změnilo. Seděl jsem v jiném městě, než jsem předtím žil, takže bylo celkem těžké pro mě se dostat zpět do svého města, nevěděl jsem, jak fungují třeba místní autobusy, metro.*”

Respondentka č. 4: „*Těšila jsem se ven, ale bylo to pro mě strašně těžký, bála jsem se odhodit venku nedopalek aby mě zase nezavřeli. Bála jsem se velkých prostorů, velkých nákupních center, bylo všude hodně lidí měla jsem z toho hrozná úzkosti. Bála jsem se jít do práce, že nic neumím, že všechno zkazím, že vlastně nejsem nic. Měla jsem strach, že znovu spadnu do drog a do alkoholu, že nezvládnou, žít normální život.*“

Respondent č. 5: „*Bylo to takové zvláštní. Po 6ti letech, kdy každý den byl vlastně stejný a stejný prostředí jsem si pak připadal na svobodě, jak kdybych byl úplně na jiné planetě.*

Měl jsem pocit, že nic neumím, bylo mi nepříjemné komunikovat s ostatními kolem mě. Sice jsem se těšil, ale musel jsem se vlastně znova učit žít normální život. Najednou jsem úplně jinak vnímal, že jsem svobodný, že můžu cokoliv co mě napadne, což bylo vlastně dost šokující po 6ti letech jsem si to dlouho ani neuvědomoval a neužíval si to. Docela dlouho jsem byl i zavřený doma, nevylézal jsem ven a tak nějak jsem vše vstřebával. Hodně mi s tím návratem pomohl RUBIKON a kvůli němu jsem se i přestěhoval do Prahy. Díky nim jsem vlastně nemarnil čas, hned jak to šlo tak jsem začal žít normální život, chodit do práce, našel jsem si bydlení, chodil jsem na sezení, kvůli drogám a ve finále jsem byl strašně rád, že jsem se odstěhoval ze svého města, protože jsem se nemusel vídat s lidmi s kterými jsem dřív fetoval a páchal trestnou činnost.”

Respondent č. 6: *„Já jsem se hrozně těšil, až si to budu moct vyříkat všechno s mamkou a ostatní rodinou, budu jim to moc všechno nějak vysvětlit, protože na návštěvy za mnou nechodili já jsem to teda hlavně nechtěl. Dá se říct, že jsem vypadl z takového toho běžného života, ale díky tomu, že jsem byl pořád poměrně mladý, tak jsem se rychle zařadil zpět bych řekl. Moc jsem teda nevěděl, když mě vykopli ven jak a co kde budu, co semnou bude, kam půjdu do práce, protože moje práce byla založená na prodávání drog, takže jsem normální práci neznal. Měl jsem obavu jak to zvládnu, hlavně jak zvládnu ten normální život, abych se tam nemusel vrátit no.”*

Otázka č. 10: Po propuštění z VTOS hledal/a jste si zaměstnání? Pokud ano, jak náročné to bylo si najít zaměstnání, když máte záznam v rejstříku trestů, že jste byl/a ve VTOS?

Respondent č. 1: *„Já jsem zavolaal bývalému šéfovi, že jsem venku a že chci zpět k němu do práce. Nikde jinde jsem práci nehledal. Taky jsem dělal na černo a tam to nikoho nezajímalo jestli jsem byl ve vězení nebo ne.“*

Respondent č. 2: *„Já už během vazby jsem byl v kontaktu s organizací RUBIKON, která mi pomohla najít práci a nemusel jsem já sám jí hledat. To je právě dobrý, že oni Vám vše vyřídí a najdou Vám takovou práci kde nevadí, že jsem seděl. Ale asi bych se necítil dobře, kdybych se šel zeptat na práci a musel bych říct, že jsem seděl.“*

Respondent č. 3: *„Já jsem zkoušel po vlastní ose asi 3 zaměstnání, kdy jsem byl i na pohovorech. Když jsem v průběhu pohovoru zmínil, že jsem byl ve výkonu tak to nedopadlo. Všiml jsem si, že když jsem zmínil tuhle informaci, tak ta osoba, co semnou vedla pohovor změnila své chování vůči mně. Byli odtažití a trošku semnou pak jednali*

s opovržením, řekl bych. Na prvním pohovoru mi rovnou řekli, že nechtějí člověka se záznamem v rejstříku trestů a zbylý dva, tak ti se mi vůbec neozvali ani jsem nedostal, žádné vyrozumění, nebo odůvodnění.“

Respondentka č. 4: *„Já jsem hodně hledala práci na internetu, tam je skoro všude, že chtějí lidi bez trestu, takže jsem věděla, že to nemám šanci. Obrátila jsem se teda na organizaci, která mi pomohla a našla mi práci v pásové výrobě, kde nevadilo, že jsem byla ve výkonu. Což mi hrozně pomohlo, protože nás tam bylo víc těch, který byli ve výkonu.“*

Respondent č. 5: *„Já jsem rovnou práci hledal přes RUBIKON a sám jsem práci nehledal, takže s tím žádný problém nebyl, protože mě zaměstnal rovnou RUBIKON a tam od začátku věděli, že jsem byl ve výkonu a i ostatní tam jsou ve stejný situaci jako jsem já, takže to bylo asi nejlepší řešení, jak si najít práci, abych se nesetkal s nějakou špatnou zkušeností.“*

Respondent č. 6: *„Jasně hledal, ze začátku jsem se obrátil na pracák, ale to nějak nedopadlo tak jsem se sám přihlásil na pár pohovorů, to nedopadlo, protože ,mi bylo řečeno, že nechtějí lidi, kteří byli ve vězení a pak až jsem se ozval známému, jestli by mě nevzal do práce a tam jsem do dneška už asi 3 roky a ten to neřešil, že jsem seděl. Ale je to těžký, protože ty zaměstnavatelé s váma jednají negativně a prostě vám dají najevo, že jste odpad, aspoň u mě to tak bylo.“*

Otázka č. 11: Využil jste ve VTOS možnost pracovat? Pokud ano, můžete říci zda Vám to nějak pomohlo do budoucího svobodného života?

Respondent č. 1: *„Jistě pracoval jsem. Nepomohlo mi to v ničem, protože jsem chodil do práce než mě zavřeli. Chodil jsem tam jenom aby mi to utíkalo a taky abych si splatil nějaký dluhy, který jsem měl. Pracoval jsem mimo věznici, což bylo dobrý, protože jsem mohl být venku.“*

Respondent č. 2: *„Byl jsem tam krátkodobě, takže ne.“*

Respondent č. 3: *„Původně jsem měl pracovat v kuchyni ve věznici, ale to nedopadlo, protože jsem byl nemocný, takže to nešlo a pak jsem byl přeložen na specializační oddělení a tam se nepracovalo, protože tam bylo spousta programů a činnosti kvůli které jsem musel plnit, abych to úspěšně dokončil.“*

Respondentka č. 4: „V Čechách jsem pracovala v čokoládovně a v Německu jsem pracovala v prádelně. V Čechách musíte pracovat jinak jdete na díru, v Německu nemusíte pracovat, když nechcete. Určitě mi to pomohlo v tom, že jsem se naučila vstávat, zajela jsem se v tom, že se normálně chodí do práce a na svobodě to pak nebylo tak těžký a nový chodit do práce, takže mi to pomohlo získat si pracovní návyky a nevadilo mi chodit do práce.”

Respondent č. 5: „Ano pracoval jsem, pracoval jsem ve věznické kuchyni, jako kuchař. Bylo to dost dobrý, kuchaři jsou v kriminále vlastně to nejlepší co může být. Nikdo si k vám nic nedovolí, protože jim dáváte jídlo a naopak vás podplácejí různými věcmi. Určitě mi to pomohlo v tom směru, že jsem nebyl terčem nějaké šikany a plus mi to pomohlo, že jsem se naučil pracovním návykům a hned po propuštění jsem bez problému chodil do práce a neměl jsem problém vstávat a tak. Zároveň mi to pomohlo, že to více a rychleji utíkalo a člověk měl aspoň nějakou činnost a zaměstnal hlavu od faktu, že je zavřený.”

Respondent č. 6: „No to byla vlastně moje záchrana pracovat tam, protože jinak bych se tam asi zbláznil. Aspoň na pár hodin mohl člověk něco dělat a nebýt furt s idiotama v jedné místnosti a hrát karty. Pracoval jsem jako kuchař a vlastně to bylo i fajn v tom, že jsem si zkusil, jaké to je chodit do normální práce, získal jsem pracovní návyky a tak nějak jsem se sám díky tomu připravil, že venku budu chodit do normální práce.”

Otázka č. 12: Obrátil jste se s hledáním práce na nějakou organizaci?

Respondent č. 1: „Ne nepotřeboval jsem to, bývalý šéf mě vzal zpět do práce.“

Respondent č. 2: „Ano, jak už jsem říkal na RUBIKON, který mi se vším pomohl.”

Respondent č. 3: „Ano, potom co mi nevyšli pohovory po vlastní ose, jsem kontaktoval RUBIKON a vlastně to bylo to nejlepší, co jsem mohl udělat. Získal jsem práci mezi lidmi, jako jsem já, nikdo Vás nesoudil a dali Vám možnost hned pracovat a vlastně pomohli mi v tom se stát lepším člověkem, díky tomu, že mě nesoudili a dostal jsem příležitost u nich pracovat.“

Respondentka č. 4: „Ano, když jsem nemohla sama práci najít obrátila jsem se na RUBIKON a ten mi pomohl najít práci.“

Respondent č. 5: „Ano, jak jsem říkal hned jsem se obrátil na RUBIKON.”

Respondent č. 6: „Ne, akorát na ten pracák.“

Otázka č. 13: Po propuštění z VTOS měl/a jste jít kam bydlet? Případně na koho jste se obrátil/a s žádostí o možnost bydlení?

Respondent č. 1: „Ano, obrátil jsem se na rodinu a šel jsem bydlet k mamce. Byl jsem s mamkou předem domluvený.“

Respondent č. 2: „Už dřív jsem se domluvil s bratrem, že budu u něj bydlet, ale nakonec mi bratr řekl, že ne, že můžu jezdit jen na víkendy. Tak jsem s RUBIKONEM řešil co dál, už jsem měl zařízenou práci, ale neměl jsem kde bydlet, což by nešlo. Tak jsem dobrovolně ještě nějaký čas byl v Bohnicích a potom mi moje poradkyně našla i ubytování.“

Respondent č. 3: „Ano měl jsem, obrátil jsem se na rodinu.“

Respondentka č. 4: „Neměla jsem nikoho kdo by mi pomohl po propuštění, nebo kdo by mě vzal k sobě. Pomohla mi právě ta organizace, která mi zajistila ten byt, jak jsem tam docházela hlavně kvůli odvykání na drogách. Kdybych to neudělala, skončila bych nejspíš na ulici, nevím co by semnou bylo.“

Respondent č. 5: „Bydlení jsem si zařídil přes bývalou přítelkyni a mamka mi pomohla finančně, abych si mohl bydlení zaplatit, než budu mít výplatu.“

Respondent č. 6: „Měl jsem to slíbené od bývalé přítelkyně, takže po propuštění pro mě i došla a vzala mě k sobě, jinak nevím jak bych se odtamtud dostal zpět domu. Ale kdyby mi nepomohla ona, tak nevím kam bych se obrátil nebo kde bych začal, abych mohl bydlet a pak pracovat, nějakou pomoc potřebujete jinak to podle mě nejde.“

Otázka č. 14: Po propuštění z VTOS, když jste se vrátil/a do svobodného života a do sociálního prostředí mezi Vaši rodinu, kamarády a známé osoby, jak se k Vám zachovali pokud věděli, že jste byl/a ve VTOS?

Respondent č. 1: „Někdo to věděl, někdo ne. Ale ti co to věděli, tak spíš mi říkají takový ty výchovný řeči, vyčítají mi to. Někdo se semnou nebaví a taky mi pár kamarádů řeklo, že jsem kriminálník navždy a že se semnou nechtějí bavit. Radši se jich straním. V rodině akorát druhá sestra, se semnou přestala od té doby co mě zavřeli bavit. Řekla mi, že jsem kriminálník a že mě ve svém životě nechce, že se nikdy nezměním. Což mě dost bolelo a je

mi to do dnes líto, ale už to nevrátím. Řekla mi, že se bojí mě vzít domů abych jí nevykradl byt, nebo aby její děti se dívali na člověka kdo seděl a fetoval. “

Respondent č. 2: *„Kamarády jsem měl pouze uživatele drog, takže ty to nijak neřešili a neodsoudili mě, když jsem šel sedět, spousta z nich taky seděla. Já se hlavně s nimi už nebavím, nebylo by to dobrý. Spíš vyhledávám společnost, kde jsou lidi co už neberou drogy a nebo je nikdy nebrali. Ale setkal jsem se s urážkami, že jsem feťák a kriminálník, že nikdy nebudu normální, že mě nechtějí ve svém okolí a že se stydí semnou ukazovat. Což jsem slyšel, tedy od vzdálenější rodiny od tety a bratranců. Což mi nebylo příjemný, cítil jsem odpor z jejich strany a zasáhlo mě to, bylo mi to hrozně líto, cítil jsem se jako odpad, který nikdo nechce.“*

Respondent č. 3: *„Takhle rodina, ta byla naštvaná hodně, hlavně mamka, ale oni to tak nějak čekali, protože věděli, že páchám trestnou činnost a věděli, že jednou na klec spadne. Samozřejmě jsem si vyslechl nějaké vyčítavé a výchovné řeči. Ve své sociální bublině, tak tam to kamarádi věděli, ale překvapilo mě, že když mě zavřeli tak vůbec nejevili o mě zájem, zapomněli na mě, nenapsali mi ani dopis. Což mě dost zamrzelo a bylo mi to líto.“*

Respondentka č. 4: *„Já to moc neříkám, že jsem seděla tolikrát. Jen blízkým lidem a ti mě naštěstí neodsoudili a podporují m. Jinak se to bojím říkat, bojím se, že mě lidi odsoudí, budou na mě koukat špatně, budou na mě zlý, že mi budou nadávat.“*

Respondent č. 5: *„Na první dobrou to neříkám, rodina a známý co to ví, tak ty mě podporují a jsou úplně v pohodě. Naopak mi vždycky řeknou, že jsem se srovnal, pochválí mě, že pracuju a chovám se normálně. Párkrát jsem se teda od kamarádů setkal, že mi připomínají jaký jsem byl člověk, co vše jsem dělal a tak to mi bylo dost líto a přestal jsem se s nimi bavit. A teď v rodině bratranec mi řekl, jak semnou může být přítelkyně, která má vysoké školy, když já jsem špatný a zlý člověk a nějaké další hnusné nadávky, tak to mě zbolelo dost, ale tak vyřešil jsem to tak, že jsem se s ním přestal taky bavit, ale je mi to líto, měli jsme spolu dobrý vztah a bohužel ten kriminál nám ho zkazil a jeho postoj na to, co jsem udělal a kde jsem byl. Ta bližší rodina se bojí, abych se tam nevrátil.“*

Respondent č. 6: *„Tak rodina některá ta to do dnes nevzala a nemluví semnou, což mě šťve a je mi to líto no. Kamarády o ty jsem skoro o všechny přišel, protože fakt hodně jich mě napráskalo na policajtech, takže ty jsem úplně vyřadil. No a setkal jsem se občas no, hlavně asi u holek, že když jim řeknu, že jsem seděl, tak se většinou hnusně podívají a dál*

to nikam nevede, protože jsem pro ně kriminálník a hajzl. Táta ten semnou do dnes nepromluvil, pro něj jsem jako syn skončil, což mě bolí a po celou dobu v base, jsem z toho byl fakt v háji, protože i když jsem dospělí, tak ta podpora od té rodiny mi hrozně chyběla a ten táta to je mi líto hrozně, ale nic s tím neudělám.”

Otázka č. 15: Pokud jste v kontaktu s rodinou, jak Vám pomáhala při a po návratu z VTOS?

Respondent č. 1: *„Ano byl a jsem v kontaktu s mamkou a sestrou. Volali jsme si každý den a psali dopisy. Bylo to pro mě důležité, protože jsem věděl, že na mě někdo čeká a neotočily se ke mně zády. Byla to taková psychická podpora, ale zároveň jsem z toho byl vždy smutný, když jsme zavěsili, že jsem je nemohl vidět. Mamka mi posílala balíky a peníze na kredit do vězení, ale nikdy za mnou nepřišla ani setra ani nikdo z rodiny, což mi bylo líto, přál jsem si, aby mě podpořili a chtěl jsem je vidět, ale aspoň po telefonu jsem je mohl slyšet. Po návratu mi mamka a sestra pomohly finančně a s bydlením. Psychicky mi pomohla hlavně mamka, podržela mě a neodsoudila mě za to, že jsem seděl, což jsem dost ocenil, protože jsem propadal úzkosti, že jsem na všechno sám a že jsem vlastně o všechno přišel tím, že jsem seděl.“*

Respondent č. 2: *„Ano byl jsem a jsem v kontaktu s rodinou, hlavně s mámou a sourozenci. Bylo to pro mě důležité, abych to všechno zvládl a věděl, že mám jejich podporu. Hlavně mi posílali peníze, balíky a tabáky, což byla taky velká podpora a bez toho by to tam bylo asi ještě těžší. Telefonování s rodinou mi pomáhalo, abych se tam z toho nezbláznil. Pomáhalo mi psychicky, že za mnou jezdili na návštěvy, věděl jsem, že nejsem sám a nepropadal jsem moc úzkostem, že nikoho nemám. Ale po návratu mi nijak nepomohli, já jsem si všechno zařídil sám. Maximálně mi zavolali, jak se mám a tak, ale jinak jako peníze ani bydlení nebo tak, tak v tom mi nepomohli. Bylo to sice těžké, ale pro mě vlastně dobré, protože jsem se hned postavil sám na vlastní nohy a do normálního života.“*

Respondent č. 3: *„Ano určitě jsem. Během výkonu to byl pro mě takový maják, když jsem věděl, že je uvidím a budu s nimi moct mluvit, věděl jsem že na mě čekají, cítil jsem podporu a vlastně i lásku od nich, že mě nezavrhl, jako nějakého zlého a špatného člověka. Když jsem se hroutil psychicky myslel jsem, že mám je a že kvůli nim to zvládnou a změním se v lepšího člověka. Mamka mi moc pomohla v situaci, kdy jsem nastoupil první den do věznice, tak vlastně mi díky mému spolupachateli vykradli celý balík, kde*

jsem měl spoustu tabáků, jídla, hygienu a všechno to bylo pryč. Takže jsem hned volal mamce jestli by mi mohla poslat nový, protože to bych jinak nezvládl a ona mi poslala nový balík, kdy jsem si vědom, že to stálo dost peněz všechno. Při návratu mi pomohla rodina nejvíc s bydlením.”

Respondentka č. 4: *„Já mám moc krásnou rodinu. Maminka mi pomáhala finančně a hodně psychicky mi pomáhali. Jezdili za mnou na návštěvy a hodně mě podporují i teď. Jsou šťastný, že mám práci a že jsem se srovnala. Nesmějou se mi, že mám horší práci než oni, protože moje maminka je učitelka a i zbytek rodiny pracuje ve vyšších pozicích. Nezlomili nade mnou hůl i když jsem byla několikrát ve výkonu. Nebýt mojí rodiny, myslím si, že bych to nezvládla, ta podpora je hrozně moc důležitá. Já sama jsem máma a jsem vděčná, že mě můj syn neodsoudil a baví se semnou. Kdyby to tak nebylo, myslím si, že bych to nezvládla ustát a začít žít normální život.”*

Respondent č. 5: *„Rodina hlavně mamka mi pomáhala hlavně finančně a psychicky, jak ve výkonu tak pak na svobodě. Bez ní bych to nezvládl. Psala mi dopisy, volala si semnou vždy, když to šlo. Jezdila za mnou a vždycky jsem se na ní hrozně těšil a můžu říct, že jsem to asi zvládl hlavně kvůli ní. Věděl jsem, že mě neodsoudila a neopustila a že mě má pořád ráda. Naopak táta ten ne, ten se na mě úplně vykašlal ani jednou se mi neozval, neposlal dopis ani nezavolal. To jsem dost obrečel, ale pro něj jsem jako syn bohužel skončil, nedokázal to přijmout, že jsem byl hajzl, který páchal trestnou činnost a bolí mě to do dnes, že mě nepodpořil v mojí nápravě, takže nebýt té mojí maminky, tak bych se asi nezměnil a myslím si, že bych tam skončil znovu, protože bych neměl proč se měnit.”*

Respondent č. 6: *„Ve výkonu mi pomáhal bratranec, sním jsem si volal, ten mi posílal balíky a potřebné věci jsem řešil sním a bývalá přítelkyně mi pomáhala. Ty mě tak nějak podporovali, od mamky jsem to nechtěl, protože tu už jsem zlomil dost a nedovolil jsem si po ní ještě chtít nějaký balíky, co stojí dost peněz. Po návratu mi tak nějak hlavně pomohli finančně a s tím bydlením, bez toho by to asi nešlo a pak jsem se už postavil na vlastní nohy. Pomohli mi dojít si na pracák a vyřídit si takovéhle tyhle věci abych to měl všechno v pořádku.”*

Otázka č. 16: Jakým způsobem poznamenal VTOS Váš rodinný či partnerský život, popřípadě Vaše potomky?

Respondent č. 1: *„Měl jsem přítelkyni, když jsem nastupoval do vězení. Psala mi dopisy a slíbila, že na mě počká, ale já jsem to neunesl a ukončil jsem to sním. Nechtěl jsem, aby*

na mě čekala. Bylo to, ale hrozný to mi vůbec nepomohlo psychicky při zvládání toho výkonu trestu. Věděl jsem, že za to můžu já, že nejde na někoho čekat 2 roky než se vrátí domu, ale bolelo mě to. Moje děti to věděli, že jsem nastoupil do vězení a dcera to vzala hodně špatně a do dnes se semnou nevidá a nechce se semnou bavit, což je pro mě asi to nejhorší co se mohlo stát. Bojí se mě a říká, že jsem špatný člověk. Mám z toho hrozně vyčítavý pocit, jsem pro ní špatný táta a těžko se mi s tím žije. Je docela těžký si najít nějakou novou přítelkyni, když jim řeknu, že jsem byl ve vězení většinu to hned odradí. Takže díky trestu jsem si vlastně zničil rodinu a už nikdy to nebude jako před výkonem.“

Respondent č. 2: „V rodině je to složitý, táta byl uživatel drog a byl taky ve vězení, takže rodina na to byla asi zvyklá. Sourozenci na mě pyšný nebyli, ale baví se semnou dál a dávají mi další šanci, abych se napravil. Hlavně mi říkají, že jestli se tam vrátím tak že už mi během uvěznění pomáhat nebudou, jako posílat balíky a tak. Děti naštěstí nemám a partnerku jsem taky neměl, ani si jí nehledám.“

Respondent č. 3: „Myslím si, že poznamenal nejvíc asi mojí mamku, protože mě furt kontroluje jestli někde nepáchám nějaké špatné věci, jestli neužívám drogy, jestli chodím do práce a občas říká, že se bojí když někdo zazvoní, že jsou to policajti. Takže něco to v ní určitě zanechalo. Jinak partnerku jsem neměl a děti také ne.“

Respondentka č. 4: „Poznamenalo to hodně všechno. Já měla vztahy jen na drogách, takže normální vztah neznám. Díky trestům jsem přišla i o tyto vztahy a vzalo mi to vlastně všechno. Syn je semnou sice v kontaktu, vidáme se, ale už pro něj nejsem taková máma jaká bych měla být. I když mě všichni podporují, je to úplně jiné. Cítím, že mají určitý odstup a ty roky, co jsem s nimi nebyli chybí a už nikdy ty vztahy nebudou takové jako dřív, což mě ničí a mám z toho velké úzkosti a strašně toho lituji, hlavně kvůli synovi, že nemá normální mámu.“

Respondent č. 5: „Měl jsem dlouholetý vztah ten díky mému pobytu ve vězení skončil, což bylo i pochopitelný 6 let čekat na někoho a zničit si kvůli němu část života, to nejde, tak jsme to ukončili. Chvilí jsme to zkoušeli, psali jsme si a volali, ale pak už to nešlo. Takže to byla taková další rána a bolest, co mi to vězení vzalo a co jsem hodně těžko nesl, protože jsem jí miloval a věděl jsem, že s tím nemůžu nic dělat, protože 6let jí nebudu moct vidět. Mamka ta ze začátku, hodně plakala a bylo vidět, že jí to zničilo a něco v ní zůstalo i do dnes asi ten strach o mě, abych zase nezačal se chovat špatně. Plus teda ten

bratranec semnou skončil a taťka toho už taky nejspíš nikdy neuvidím díky tomu, což je dost bolestivé a hodně mě to trápí pořád. Děti naštěstí nemám.”

Respondent č. 6: *„Přítelkyně se semnou rozešla se kterou mám dceru a už jsem dceru měl během výkonu, díky tomu že byla malá tak z toho ještě moc neměla rozum, ale teď jak je starší tak bohužel jelikož jsem byl v našem městě známý bohužel jako dealer, tak se to k ní dostává a už mi to sní ten vztah ničí. Nechce to pochopit a kouká na mě jako na hajzla, takže to je pro mě asi to, co mi nejvíc rve srdce, že ten kriminál mi vzal dceru, protože ta semnou aktuálně nechce mluvit a neřekla mi hezké věci, co si o mě myslí, plus ještě, že jsme jí lhali kde jsem ve skutečnosti ty 4 roky byl. Mamka ta semnou vztah nějak obnovila, přešla to, ale taky si myslím, že v jejích očích už nejsem ten, jako před tím než mě zavřeli.”*

Otázka č. 17: Pociťujete na sobě nějaké psychické a sociální důsledky po VTOS?
Pokud ano jaké?

Respondent č. 1: *„Nesnáším lidi a nechci být v kolektivu. Když mě propustili byl jsem 14 dní zavřený doma a nechtěl jsem opustit byt. Báł jsem se vyjít ven, nevím proč, ale báł. Měl jsem strach z normálního života, najednou jsem mohl dělat co jsem chtěl, nikdo na mě nekřičel, nemusel jsem nikoho poslouchat. Celkově jsem cítil takovou úzkost a v tom mi právě pomáhala mamka. Lidi nesnáším z toho důvodu, že jsem viděl co se dělo mezi spoluvězni, co se tam odehrávalo a jak byli zlí a šikanovali slabší spoluvězně. Viděl jsem kluka, který se pokusil spáchat sebevraždu a já jsem mu pomáhal a do dnes to mám před očima a mám z toho divný pocit. Když mám jít do kolektivu, dlouho se k tomu přemlouvám a připravuju se na to. Nejvíc mě mrzí a trápí, že jsem přišel o přítelkyni a o dceru z toho mám občas dost depresivní pocit. Učil jsem se znova s telefonem, vypadl jsem z normálního života a bylo těžký se zpět vrátit, je to znát že jsem 2 roky byl pryč ze svobody. Taky bych řekl, že více piju a k užívání drog jsem se také vrátil. Ne teda tak hodně jako před vězením, ale občas si něco dám.“*

Respondent č. 2: *„Spíš ne, byl jsem tam chvíli, tak mě to moc nepoznamenalo. Akorát to, že nemám rád lidi a větší společnost a nechci se vůbec vídat s lidmi s kterými jsem seděl. Spíš mám obavy do budoucna, protože jsem mladý a záznam v tom rejstříku furt mám, takže když budu chtít hledat jinou práci mám strach, že mě jen tak nikde nevezmou. Stejně jako mám strach až si jednou budu hledat partnerku, tak že mě odsoudí a bude to těžký i pro moje případné děti, že se to s nimi potáhne, že jsem fetoval a seděl. Takže mě spíš trápí, že ta nálepka kriminálního už mi zůstane navždy. ”*

Respondent č. 3: „Psychicky mě to poznamenalo asi na tom spánku nejvíc, budím se a vrací se mi nehezke vzpomínky, které jsem tam zažil. Spíš mám takové sebevýčitky, že jsem přišel o pár let života, který jsem mohl trávit úplně jinak. Někaké úzkostné stavy určitě pociťuji. Sociální důsledky asi žádné teď už, ze začátku ten strach z více lidí na jednom místě.“

Respondentka č. 4: „Psychicky mě hrozně poznamenali sčítáky, protože na nás hrozně křičely, pak to sebevědomí, ta šikany od těch cigánek a to všechno si nesu následky až do dneška. Mám z toho deprese a úzkosti, mám strach z velkých kolektivů lidí. Bojím se navazovat třeba partnerské vztahy, protože si nedovedu představit jim říct, že jsem tolikrát seděla.“

Respondent č. 5: „Zdá se mi furt o base a to už jsem 3 roky venku. Takže mám nějaké problémy se spánkem. Čekal jsem tedy, že budu mít hned po propuštění nějaké problémy, ale přišli až teda po těch 3 letech. Někaké úzkosti a vyčítání, mám což je nepříjemné, lituju, že jsem ztratil poměrně velkou část života. Vrací se mi hnusné vzpomínky na můj život před basou a proč jsem se tam dostal, že jsem neměl co jíst tak jsem musel krást, bral jsem drogy a mám do dnes výčitky za to, ublížení na zdraví, protože jsem zmlátil svého hodně dobrého kamaráda a okradl jsem ho, protože jsem vůbec neměl nic. Sociálně mi vadí ty černý a větší počet lidí na jednom místě, mám furt blbý pocit, že na mě divně koukají a teď už je to lepší, ale hned ze začátku jsem měl problémy navázat tu komunikaci, seznamovat se s novými lidmi a tak. Měl jsem problém najít si partnerku, kterou jsem si našel asi až 2 roky po propuštění.“

Respondent č. 6: „Určitě jo, já jsem se psychicky zhroutil potom, co jsem vylezl, protože jsem si najednou uvědomil, co jsem vlastně byl za člověka, kde jsem byl mezi jakými lidmi jsem byl zavřený celý 4 roky. Ti co to vědí, pro ně budu už na vždy člověk, který byl v kriminále, stydím se to říkat při seznamování s novými lidmi. Vztah s dcerou už nikdy nebude jako dřív, myslím si že díky vězení a tomu jaký jsem byl člověk, už mě vymazala ze svého života a budu pro ní už na vždy kriminálník. Cítím se jako méněcenný člověk, oproti ostatním a vlastně na jednu chvíli jsem ztratil úplně smysl proč žít, viděl jsem to tak, že život už pro mě nebude takový jako pro ostatní. Pamatuju si, že jsem měl dlouho i problémy s žaludkem, jak jsem tam jedl to jejich jídlo a pak se snažil jíst jídlo venku, tak dlouho jsem s tím měl zdravotní potíže a dodnes mám od té žaludeční vředy. Občas se mi vrací kriminál ve spánku, to se vždycky šokem vzbudím a jsem šťastný, že to byl jen sen.“

Otázka č. 18: Dovedli Vás psychické důsledky po VTOS pro vyhledání psychologa či psychiatra?

Respondent č. 1: „Ano, trpěl jsem úzkostmi a depresemi.“

Respondent č. 2: „Ne, to ne. Já jsem docházel na sezení s psychologem, ale kvůli závislosti.“

Respondent č. 3: „Ze začátku ne, ale postupem času ano a začal jsem docházet na sezení s psychologem, kvůli duševnímu zdraví.“

Respondentka č. 4: „Určitě, chodím k psychiatrovi a užívám léky.“

Respondent č. 5: „Ne, chodil jsem jenom v base a venku se z toho snažím nějak dostat sám.“

Respondent č. 6: „Ano, chodím mám deprese a užívám léky.“

Otázka č. 19: Co Vás nejvíce motivuje k tomu abyste po propuštění z VTOS již neopakoval/a trestnou činnost?

Respondent č. 1: „Nejvíce mě motivuje rodina, už jí opustit znovu nechci. Je to zbytečná ztráta života. Vězení mě naučilo, že takhle nechci žít, jsem opatrnější a už nechci páchat trestné činy. Snažím se toho stranit a vyhýbám se problémům. Už bych se tam nikdy vrátit nechtěl.“

Respondent č. 2: „Abych se tam nemusel vracet, protože to je zbytečná ztráta času a života.“

Respondent č. 3: „Ztráta svobody, ono to zní banálně, ale člověk který neztratí svobodu tak vůbec neví, co to je. Chci svobodně dělat co chci a nechci, aby mi někdo sebral znovu rozhodování o svém životě. Koupil jsem si letenky do Amsterdamu a letím tam na víkend a nikdo mi to nemůže vzít, to je největší moje motivace.“

Respondentka č. 4: „Nejvíce mě motivuje, že už tam nikdy nechci, nechci ztratit svobodu a znovu svého syna. Chci to napravit, jak nejlépe to půjde, těším se na vnoučátka a bojím se, že kdyby mě zavřeli znova, nebo jsem začala být znovu závislá syn už by to nedal a zlomil by nade mnou tu hůl navždy.“

Respondent č. 5: „*No asi to, že už to stačilo. 6 let byla fakt dlouhá doba a jsem vděčný, že jsem venku a že už tam nemusím, moje nová přítelkyně mě motivuje abych se tam už znovu nedostal a taky mamce už bych to znovu nechtěl udělat. I když mám nějaké následky, ale nebýt toho vězení asi bych se nezměnil a nežil řádný a normální život jako žiju teď.*”

Respondent č. 6: „*Asi to, že už nechci být špatný člověk a hlavně už nikdy nechci žít ve věznici. Chci žít normální život na svobodě, kriminál mi toho hodně vzal a to nejcennější hlavně moji dceru, takže hlavně pro ní se budu snažit jí dokázat, že jsem jiný člověk a že už se tam nikdy nevrátím, myslím si, že to dlužím celé rodině být lepším člověkem aby na mě byli pyšní a vážili si mě.*“